

पुस्तकमित्रनी वातो

१९५९

पुस्तकमित्रनी वातो

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ બિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૨૭૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બાલમિત્રની વાતો

વિષય ૬- : ૩

બાલસાહિત્યમાળા-૭

બાલમિત્રની વાતો

: ભાગ બીજો :

લેખક

ચન્દ્રશંકર

ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટી

આણંદ

પ્રકાશક

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિ.

વડોદરા

પહેલી આવૃત્તિ

: પ્રત ૧૧૦૦ :

સંવત ૧૯૮૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૯૭૭૯

* * *

કૌમત કાર્ય પૂર્ણ ૦-૬-૦
પાકું પૂર્ણ ૦-૧૨-૦

મુદ્રણસ્થાન : આદિત્યમુદ્રણાલય,
: રાયખડરોડ : અમદાવાદ :
મુદ્રક : ગજનન વિશ્વનાથ પાઠક

નિવેદન

‘બાલમિત્રની વાતો’નો પહેલો ભાગ પ્રકટ થયા પછી ઝેવી જ વાર્તાઓનો આ બીજો ભાગ પ્રકટ થાય છે.

કલ્પના અને વિનોદ જમને પ્રિય છે એવાં બાલમિત્રોને આ ભાગ પણ રુચશે એમ માનું છું.

આણંદ. ૧ : ૮ : ૨૮

ચ. મ. લટ્ટ

અનુક્રમણિકા

- Page -

૧. રાજકુંવર અને વાંદરગાઝ	૧
૨. વાંદર રાજકુમાર	૧૧
૩. સફેદ દાથી	૧૮
૪. ચાર ઝેડમારતરે	૨૪
૫. ત્રણ આઠગિન્ધો	૩૨
૬. એક રાજકુમાર	૩૯
૭. વસન્તપરી	૪૬
૮. રૂપસિદ્ધ ઠાકોર	૫૫
૯. મોનેરી હંસ	૬૫
૧૦. 'ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ?'	૭૨
૧૧. રાજા અને સુગરી	૭૭
૧૨. ચમ્પા અને પરીચો	૮૧
૧૩. એકે મૃત	૮૦
૧૪. રાજકુંવરી	૯૫
૧૫. હોલાના સંતાપ	૧૦૫
૧૬. ભલો	૧૧૩

અમારા બાળકો
અમારા ગામમાં

બાલમિત્રની વાતો

ભાગ ૨ જો

રાજકુંવર અને વાંદરરાજ

રાજ શિકાર કરવા નીકળ્યા છે. તેજ ઘોડે બેઠા છે. એક હાથમાં તરવાર ચમકે છે, બીજા હાથે ભાલો. પાછળ પચાસ ઘોડેસ્વાર ચાલે છે.

સૂરજ તર્યો, પરસેવાથી રાજ નવાઈ ગયા; પણ એમને તો એક શિકારની જ ધૂન લાગી છે.

પાંદર જોયાં; પર્યાર જોયા; જંગલ જોયાં, ઝાડી જોઈ; ડુંગર જોયા, ખીણો ખોળી; પણ શિકાર ન મળ્યો; એકે ય વાઘ ન દેખાયો, એકે ય સિંહ ન મળ્યો.

રાજ કહે, “આ શું! આજ શિકાર નથી મળતો!”

બાલમિત્રની વાતો

આખો દિવસ રખડયા પણ શિકાર ન મળ્યો.
સાંજ પડવા આવી. સૌ એક વડ નીચે થાક ખાવા ઉભા.

જંગી વડ: ડાળો એની આકાશે અડેલી.
વડવાઈઓનો પાર નહિ, પાંદડાંનો સુમાર નહિ, ટેટા
તો અપરંપાર.

રાજ કહે, “કેવો સરસ વડ છે!” જરા ઉંચું
જેયું ત્યાં તો ડાળે ડાળે પંખી દીઠાં: કાયલ ને કાખર,
મોર ને પોપટ, તેતર ને ખગલાં બેઠાં છે. કાંઈ ટેટા
ખાય છે, કાંઈ ગીત ગાય છે. રાજ બહુ ખુશી થયા.
જેતાં જોતાં એ કહે, “પેલી ડાળ ઉપર શું છે?”

દાસ બધા દોડી આવ્યા, સૌએ જોયું: બધા કહે,
“અરે આતો કાંઈ નવાઈ છે! આ તો અજબ વાંદરા
છે! આખે ડીલે આટલા બધા વાળ!”

રાજ કહે, “પકડી લાવો એ વાંદરાને.” સૌ વડ
ઉપર ચઢ્યા. વાંદરાને પકડવા જય ત્યાં તો એ દૂધો:
આ ડાળથી પેલે ડાળ. સૌ ત્યાં ગયા એટલે ત્રીજી

રાજકુંવર અને વાંદરાજ

ડાળ. એમ ડાળે ડાળે ફેરે પણ પકડાય જ નહિ.
• રાજ અકળાયા, કચ્છ ભીડી જાતે ચઢ્યા; પણ વાંદર
ન પકડાયો. રાજ થાક્યા. સૌ થાક્યા.

રાજએ ધનુષખાણ હાથમાં લીધું. સનનન કરતું
એક તીર છૂટ્યું ને વાંદરાના પગને વિંધી નાખ્યો.
ખિચારો ચીસ પાડી નીચે પડ્યો.

રાજએ નીચે ઉતરી અને પકડી લીધો. વાંદરો
ધૂજતો હતો; કાંઈ કહેવા જાય પણ બોલાય નહિ.

વાંદરાને લઈ રાજ ઘેર આવ્યા, મોઢું પાંજરું
ઘડાવી એમાં વાંદરાને પૂર્યો. તીર વાગ્યું તું તેની
દવા કરાવી, સાઈ સાઈ ખાવાનું અપાવ્યું, ચોકખું
પાણી મૂકાવ્યું ને સુંદર ઘાસની પથારી પથરાવી.

ગામ આવ્યું હાલી મળ્યું. સૌ નવા વાંદરાને
જોવા જાય. વાંદરાને જુએ ને ફિંગ થઈ જાય.

એક દિવસ રાજકુમાર કહે, “લાવને હું પણ
જોઉં તો ખરો કે કેવોક વાંદરો છે!”

બાલમિત્રની વાતો

રાજકુંવર પાંજરા પાસે આવ્યો, જોયું તો બિચારો રહે છે. આંખે આંસુધાર ચાલે છે. પાસે ખાવાનું પડ્યું છે પણ ખાતો નથી, પીવાનું છે પણ પીતો નથી, પથારી છે પણ સૂતો નથી: શરીર આખું ધૂળ છે.

કુંવર કહે, “ અરેરે ! પિતાજીને આ શું સૂઝ્યું ? આ બિચારાને આવું દુઃખ દેવાય ? ”

રાજકુંવરનું દિલ દાઝ્યું. ધીમે રહી એણે પાંજરાનું ખારણું ઉઘાડ્યું ને વાંદરાને કહ્યું, “ જા. ભાઈ, તારે રસ્તે જા. ”

વાંદરાની ખુશીનો પાર ન રહ્યો. એક ઠેકડો ને પિંજરાની બહાર: બીજો. ત્રીજો એમ ઠેકડા ભરવા માંડ્યા. કુંવર સામે જોતો જાય ને ઠેકડા ભરતાં જાય.

કુંવર કહે, “ હશે, બિચારો સુખી તો થશે. ”

કુંવર મહેલમાં ગયો.

રાજાજીને જાણ થઈ. કોઈએ વાંદરાને છોડી મૂક્યો. ગુસ્સે થઈને એ કહે, “ કોણ છે એવો ગુન્હેગાર ? પકડી લાવો એને. ”

રાજકુંવર અને વાંદરાજ

સૌ તપાસ કરવા લાગ્યા; પણ ચોરનો પત્તો ન મળે. કુંવરને ખબર થઈ. સભામાં જઈ એણે કહ્યું, “ પિતાજી, વાંદરાને મેં છોડ્યો છે. બિચારો દુઃખી થતો’તો. ”

ગુસ્સે થઈ રાજા કહે, “ કુંવર, કુંવર, તેં ગુન્હો કર્યો છે. તને દેશનિકાલની સજા છે. જા અત્યારે ને અત્યારે જ ચાલ્યો જા.”

* * * *

કુંવરે કાળો પોશાક પહેર્યો છે, કાળો ઘોડો લીધો છે, ખાપતું રાજ છોડી ચાલ્યો જાય છે. રાત પડે ત્યાં વાસો રહે છે.

એક દિવસ કુંવરે જોયું: સામે ચારસનો મોટો પહાડ છે. સુવાળો ને ઉંચો છે. બલભલાય ઉપર ચઢી ન શકે.

પહાડ ઉપર મહેલ છે. અગાશીમાં એક કુંવરી બેઠી છે. કુંવર કહે, “ એ કોણ હશે ? ”

આલમિત્રની વાતો

પાસે મોટું શહેર હતું. ડુંવર તો શહેરમાં ગયો. કાઠએ એને કહ્યું, “અમારા રાજાને એક ડુંવરી છે. ભલી છે ને રૂપાળી છે. એણે ત્રણ લીધાં છે કે આરસના પહાડ ઉપર ચડી સોનેરી ફળ લાવે તેને વડું. કાઠથી ત્યાં જવાતું નથી, કાઠથી ફળ લવાતું નથી: ડુંવરી કાઠને વરતી નથી.”

ડુંવરે વેશ બદલ્યો, ઘોડાને છોડી મૂક્યો ને રાજાજીની ગાયો ચારવા રહ્યો. રાજા ગાયો ચારી લાવે, ખાય, પીએ ને મજા કરે.

એક દિવસ મધ્યાહ્ન થયા છે. જંગી વડ નીચે ગાયો બેઠી છે. પાસે ડુંવર વાંસળી વગાડે છે. બપોર નમ્યા, ડુંવર ગાયો બોલાવીને ગામ તરફ જવા લાગ્યો; ત્યાં કાઠ બોલ્યું, “રાજડુંવર ! રાજડુંવર !”

ડુંવરે આમ તેમ બોલ્યું; પણ કાઠ જણાયું નહિ. વળી કાઠ બોલ્યું, “રાજડુંવર ! રાજડુંવર !” ડુંવરે ઉંચું બોલ્યું: એક ડાળ ઉપર પેલો વાંદરો બેઠો છે.

રાજકુંવર અને વાંદરાજ

કુંવર ખુશી થયો, વાંદરો ય ખુશી થયો. બન્ને મિત્રો મળ્યા. વાંદરો કહે, “કુંવર, તમે મારે લીધે પરદેશ વેઠો છો ને ?”

“એમાં શું ? તમારું દુઃખ તો ટળ્યું.”

વાંદરો કહે “ભાઈ, કાલે ય આવજો. આપણે વાતો કરીશું.”

બીજા દિવસે બન્ને મળ્યા. વાંદરો કહે, “રાજ-કુંવર ! તમે આરસનો પહાડ બેયો છે કે ?”

“હા, ભાઈ, એના ઉપર તો રાજકુંવરી રહે છે ને ?”

વાંદરે બધી વાત કહી.

કુંવર કહે, “સરસ ઘોડો હોત તો તો ફળ લઈ આવત.”

“ત્યોને સરસ ઘોડો લાવી દઉં.” એમ કહીને વાંદરો ફૂધો; એક ઝાડથી બીજા ઝાડ. એક ઘડીકમાં ઘોડો લાવી હાજર કર્યો.

કુંવર ઘોડે બેઠો. લગામ ખેંચી ને ઘોડો ઉપડ્યો.

બાલમિત્રની વાતો

એક ઘડીમાં તો પેલા પહાડની ટોચે. ટોચ ઉપર સરસ
ઝાડ હતું: સુંદર એનાં પાંદડાં હતાં, સુંદર એની ડાળો
હતી, ડાળે ડાળે હજારો ફળ ને હજારો ફૂલ હતાં;
એકએકથી રૂપાળાં ને એકએકથી ચડતાં.

કુંવરે લાંબો હાથ કરી એક ફળ તોડી લીધું ને
ઘોડો ઉપાડ્યો કુંવરીના મહેલ તરફ.

રાજકુંવરી ફળ જોઈ રાજી થઈ. વીંટી આપી કહે,
“હ્યો, આ વીંટી. જળવજ્રે ને સંભારજે.”

કુંવરે વીંટી લીધી ને ઘોડો મારી મૂક્યો. એક
ઘડીમાં નીચે આવ્યો.

રાજાજીને જાણ થઈ કે કોઈ કુંવરે ફળ આણી
આપ્યું છે. સૌ, “કોણ હશે એ ?”

રાજાએ પ્રધાનજીને હુકમ કર્યો, “શોધી લાવો
એ કુંવરને.”

પ્રધાનજી કુંવર શોધવા નીકળ્યા, શોધતાં શોધતાં
પેલા ગાયોના ગોવાળ પાસે આવ્યા.

રાજકુંવર અને વાંદરરાજ

“અત્યા ગોવાળીઆ, કોઈ રાજકુંવર અહીંથી ગયો ?”

“હા, પ્રધાનજી.”

“ત્યારે એને શોધી લાવજે. રાજજી તને ઈનામ આપશે.”

પ્રધાનજી પાછા વળ્યા.

બીજા દિવસે ગોવાળકુંવર દરબારમાં ગયો. પ્રધાને પૂછ્યું “રાજકુંવર ક્યાં છે ?”

ગોવાળ કહે, “એ તો હું જ.”

પ્રધાનજી કહે, “હોય નહિ. એની ખાતરી શી ?”

ખરૂર કરતો એક અવાજ આવ્યો. આખી સભા અંબઈ ગઈ. એક, બે ત્રણ એમ કેટલાંય વાંદરાં દોડતાં આવ્યાં. આગળ પેલો મોટો વાંદરો ને પાછળ મોટી લાર.

રાજ પૂછે છે, “કેમ વાંદરરાજ ? શું કામ છે ?”

વાંદરરાજ કહે, “રાજજી, આજ એ કુંવર. એની પાસે કુંવરીનાં એધાણ છે.”

બાલભિત્રની વાતો

વાંદરરાજે કુંવરના દેશવટાની બધી વાત કહી.
સૌ રાજ થયા.

રાજની ખુશીનો પાર નહિ.

રાણીના આનન્દનો પાર નહિ,

આરસના પહાડ ઉપરથી કુંવરીને બોલાવી,
સારા સારા બ્રાહ્મણ બોલાવ્યા, તરિયાં તોરણ બંધાવ્યાં,
ગડગડતી નોખત વગડાવી, ફરફરતાં નિશાન રેપાવ્યાં
ને કુંવર કુંવરીનાં લગ્ન કર્યા.

કુંવરના પિતાને ખબર થઈ. સૌ સ્વાર લઈ
ઐ તેડવા આવ્યા. સૌ મળ્યાં ને ખુશી થયાં.

x x x x

હવે તો કુંવર બે રાજ કરે છે. ખાચ છે. પીચે
છે ને મઝા કરે છે.

વાંદર રાજકુમાર

એક હતો રાજ. એને સાત રાણીઓ. છ માનીતી ને એક અણમાનીતી.

સાતે રાણીઓને પેટ કાંઈ છોકરું નહોતું. રાજ કહે, “ચાલને વનવગડામાં જઈને તપ કરું.”

રાજ તો વનવગડામાં જઈને તપ કરવા બેઠા. સાત દિવસ ને સાત રાતો વહી ગઈ છે. રાજ તો બેઠા બેઠા ભગવાનનું ધ્યાન ધરે છે. નથી ખાતા કે પીતા.

આઠમી સવારે એક મુનિ રાજ પાસે આવ્યા. મુનિ કહે, “રાજ, રાજ, શીદને દુઃખ વેઠો છો ?”

રાજજીએ આંખ ઉઘાડી ને મુનિને પ્રણામ કર્યા.

બધી વાત સાંભળી મુનિ કહે, “જવ, પેલા તળાવની પાળે આંબો છે તેના ઉપરથી સાત કેરીઓ તોડી લો. સાતે રાણીઓને એક એક આપજો. સૌ સારાં વાનાં થશે.”

બાલમિત્રની વાતો

રાજજી કેરીઓ લઈને મહેલમાં આવ્યા. એમનો હરખ તો માય નહિં.

સૌને જાણ થઈ : માનીતી રાણીઓ તો રાજના રેડ થઈ ગઈ. એ કહે, “લાવો, અમે કેરીઓ વહેંચી લઈશું.”

છએ રાણીઓએ એક એક કેરી વહેંચી લીધી, બિચારી અણમાનીતીને કેરી કાણ આપે ? સાતમી કેરી ય બધાં ખાઈ ગયાં.

છએ રાણીઓ કેરીઓ ખાઈ ગઈ. એટલે અણમાનીતીની દાસી છાલગોટલા વીણી ગઈ. ઝુપડીમાં આવી દાસીએ છાલ ગોટલાને પાણીમાં ધોઈ નાખ્યાં. સાતમી રાણી હરખથી એ પાણી પી ગઈ.

છએ રાણીઓને રૂપાળા દુવર અવતર્યા. રૂપરૂપના મણી જવા. પણ સાતમી રાણીનું શું ? બિચારીને પેટ એક દુવર અવતર્યા. પણ કેવો ? વાંદરા જેવું એનું સરીર, લાંબુ એવું પૂંછડું ને ચાર પગ ! કાઠને દીઠાય ન ગમે. બધાંય એની સામે જોઈને હસે.

રાજ તો એ છએ દુવરને રમાડે જમાડે ને

વાંદર રાજકુમાર

સારાં સારાં લુગડાં પહેરાવે. બીચારા સાતમા કુંવરને
ઢાઢ ન બોલાવે. એમ કરતાં બધા કુંવર મોટા થયા.

રાજ્યે બધા કુંવર-
ને ભણવા મૂક્યા.
છએ કુંવર રાજ
ભણવા બય, સાથે
પેલો વાંદર રાજ-
કુમાર પણ બય.

છએ કુંવર
હતા રમતીઆળ.
તેમને ભણવાનું ન
ગમે; પણ વાંદર-
કુમાર, તો એક
ઝાડ ઉપર બેસે ને
હરખથી વાંચે.

છએ કુંવર ઠોઠ રહ્યા, સાતમા કુંવરને બધી
વિદ્યા આવડી ગઈ.

બાલમિત્રની વાતો

કુંવર મોટા થયા એટલે રાજ કહે, “હવે જવ દેશપરદેશ જોઈ આવો.”

છએ ભાઈ રૂપાળાં લુગડાં ને રૂપાળાં ધરેણાં પહેરી, સરસ ઘોડે ચઢી પરદેશ ચાલ્યા. વાંદરકુમાર કહે, “હું ચે આવું.” પણ છએ જણે કહ્યું, “તાઈ બૂંડું શરીર જો ને. અમને તો લાજ આવે છે. પરદેશમાં તાઈ કામ નહિ.”

છએ કુંવર ચાલ્યા પરદેશમાં. વાંદર રાજકુમાર કુદકા મારતો એમની પાછળ ચાલ્યો. રસ્તામાં છએ જણે એને દીઠો. એમને તો ખૂબ ગુસ્સો ચઢ્યો. બીચારાને એક ઝાડ સાથે બાંધી દઈને સૌ આગળ ચાલ્યા. આગળ ચાલતાં એક જંગલ આવ્યું. અઘોર જંગલઃ કાઢને પગ મૂકવાનો ય મારગ ન જડે!

છએ જણે એક બીજા સામે જોઈ રહ્યા છે, ત્યાં પાછળથી પેલા વાંદરકુમારે કહ્યું, “ચાલો, હું રસ્તો ખતાવું.”

બધાયને નવાઈ લાગી. એમને આ ગમ્યું તો નહિ; પણ શું કરે ?

વાંદર રાજકુમાર

વાંદરકુમારને તો વનવગડાની ખબર હતી. એ સીધે રસ્તે ચાલવા માંડ્યો. પાછળ બધાય ચાલ્યા.

ચાલતાં ચાલતાં સાતે કુંવર એક શહેર પાસે આવી પહોંચ્યા. શહેરના રાજાએ એમને સાડા માન-પાન આપ્યું. છએ કુંવર રાજાના મહેલમાં ગયા. બિચારા વાંદરકુમારને બહાર રાખ્યો. રાજાને સાત કુંવરી હતી. એણે પણ લીધેલું કે સાત સમુદ્રનાં પાણી લઈ આવે એને કુંવરી પરણાવું.

રાજાએ બધી વાત કરી. છએ કુંવર મનમાં ગભરાયઃ સાત સમુદ્રનાં પાણી લાવવાં શી રીતે ?

બધાં કહે, “ ચાલો, પેલા વાંદરાને કહીએ.”

વાંદરકુમારે બધી વાત જાણી. એ કહે, “ઓહો ! એમાં શું ? હમણાં લઈ આવું.”

સોનાનું વાસણ લઈ વાંદરકુમાર ઉપડ્યો ને સાત સમુદ્રનાં પાણી ભરી પાછો આવ્યો. રાજારાણીનો હરખ માતો નથી. રાજાએ સાતે બાધઓને પરણાવ્યા.

સાતે કુંવર દેશપરદેશ ફરી આવ્યા, ને સાતે કુંવરીઓને લઈ પોતાને દેશ જવા નીકળ્યા.

બાલભિવ્રતની વાતો

પણ વાટમાં છએ ભાઇને થયું કે આ વાંદરો
બધી વાત કહી દેશે તો આપણાં વખાણ નહિ થાય.

એમણે તો કોઈ ન જુએ તેમ ફરીથી એને ઝાડ સાથે
બાંધી દીધો.

વાંદર રાજકુમાર

રાજજી પાસે આવી છઞ્ચે જણે પોત પોતાનાં બહુ વખાણ કર્યાં. રાજ ખૂબ ખુશી થયા.

રાજ કહે, “ પેલો વાંદરકુમાર ક્યાં ? ”

બધા કહે, “ અરે, એ તે શું કરે ? ક્યાંક જંગલમાં રખડતો હશે. ”

એટલામાં કુંવરીના બાપ ને વાંદરકુમાર ત્યાં આવી પહોંચ્યા. કુંવરીના બાપે બધી વાત કહી. પેલા છઞ્ચે જણને સૌએ ફીટકાર આપ્યો.

રાજએ હરખથી વાંદરકુમારને પોતાની પાસે બેસાડ્યો.

ભગવાનનું કરવું તે વાંદરકુમારનું રૂપ ફરી ગયું. રૂપાળો કુંવર જેવો કુંવર બની ગયો !

રાજએ છઞ્ચે કુંવરને રહેવા એક એક મહેલ આપ્યો ને ખાવા પીવાનું આપ્યું. વાંદરકુમારને આખું રાજ્ય આપ્યું.

સૌએ ખાધું, પીધું ને મોજ કરી.

સફેદ હાથી

એક હતો સુથાર. ભલો ને દયાળુ. આખો દિવસ એ લાકડાં ઘટે ને ભગવાનનાં ભજન ગાય.

એક દિવસ સુથાર લાકડાં લેવા જંગલમાં ગયો. સાથે ત્રણ સાથીદાર લીધા.

નદીકાંઠે જંગલ હતું. સુથારે જંગલમાં જઈને લાકડાં કાપ્યાં. બપોર થયા એટલે ચારે જણ થાક ખાવા બેઠા.

વાત કરતાં વાત નીકળી, “આ જંગલમાં એક હાથી રહે છે.”

ત્યાં તો ઝાડ હાલ્યાં ને અવાજ થયો. એક મોટો હાથી દેખાયો. ચારે સુથાર ધ્રુજી ઉઠ્યા. હવે શું કરવું ? નાશીનેય ક્યાં જવું ?

સફેદ હાથી

પણ હાથી ધીરે ધીરે આવતો'તો, બિચારો એક પગે ખોડાંગતો'તો.

સુથારને દયા આવી. એ કહે, “લાવને જોઈ, બિચારને શું દુઃખ છે?”

હાથી પાસે જઈને સુથારે જોયું. બિચારાના પગમાં વાળ્યું'તું: એક મોટી કાચર પેસી ગઈ'તી.

સુથારે કાચર કાઢી નાખી, પગ ઘોઈ નાખ્યો ને દવા ચોપડી.

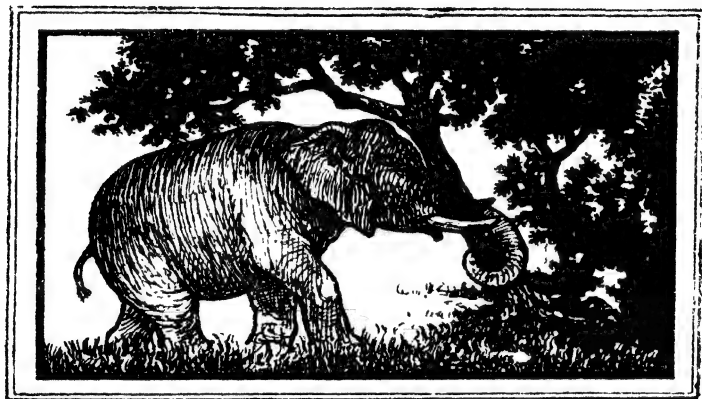
હાથી ખૂબ રાજી થયો. એ કહે, “ સુથાર, સુથાર, તેં મારું દુઃખ ટાળ્યું, આજથી હું તારું કામકરીશ. ”

પછી સુથાર જંગલમાં આવે ત્યારે હાથી એનું કામ કરે: મોટાં મોટાં ઝાડ પાડી આપે ને મોટા મોટા પાટડા લાવી આપે.

સુથારને ને :હાથીને ભાઈબંધી થઈ. કાંઈ વાર હાથી ગામમાંય આવે ને સુથારનું કામ કરે.

બાલમિત્રની વાતો

એમ કરતાં હાથી ઘરડો થયોઃ દાંત પડી ગયા,
પગ ઢીલા થયા, સૂંઢ નબળી પડી ગઈ. હાથી સુથારને

કહે, “ભાઈ, ઘડપણ આવ્યું તે હવે તો મહેનત નથી
થતી. હવે કાલથી માફ ધોળીઉં બચ્ચું આવશે.”

સુથાર કહે, “ભલે બાપુ.”

બીજા દિવસે ધોળીઉં બચ્ચું આવ્યું. બચ્ચાનું
આખું શરીર સફેદ હતુંઃ ઉજળું ધોળું દૂધ જેવું !

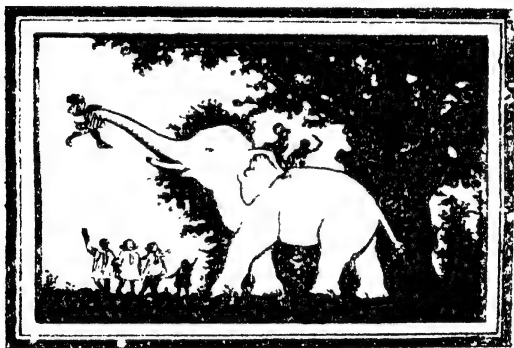
સફેદ હાથી

રૂપાણું ને દેખાવડું. એને જોઈ સુથાર ખૂબ રાજી થયો.

નાનાં છોકરાંએ ધોળીઆ બચ્ચાની વાત સાંભળી.
એ તો ઉપડ્યાં એની પાસે. છોકરાંને જોઈને બચ્ચુંય
રાજી થઈ ગયું.

પછી તો રમત ચાલી. બધાં સાથે દોડ્યાં, નાચ્યાં
ને તદ્દીમાં નડાયાં. બચ્ચું કહે, “હવે એક નવી રમત.”

એક ઝાટ પાસે બચ્ચું ઉભું રહ્યું. છોકરાં બધાં

પાસે ઉભાં. બચ્ચું એક છોકરાને ઉપાડે ને ઉચી ડાળે

બાલમિત્રની વાતો

મૂઠી દે. કહે, “ હવે મારો ધૂબડો મારી પીઠ ઉપર.”

છોકરું ધબાક દઢને બચ્ચાની પીઠ ઉપર પડે.
પછી બીજું, ત્રીજું એમ બધાંય છોકરાં પીઠ ઉપર બેસી
બચ ને મઝા કરે.

આખો દિવસરમીને થાકે એટલે છોકરાં ઘેર બચ.
બચ્ચું જંગલમાં બચ.

શહેરના રાજાએ વાત જાણી. એ કહે, “ વાહ !
એવું બચ્ચું તો આપણા મહેલમાં શોભે.”

રાજા નદીકાંઠે આવ્યા. સુથાર લાકડાં ઘડતો’તો.
પાસે પેલું બચ્ચું ને છોકરાં રમતાં’તાં.

સુથારને કહી રાજાજી બચ્ચાને મહેલમાં લઈ ગયા.

પછી રાજા માવત હાથીની સૂંઢ ચીતરે. પીઠ
ઉપર મખમલની ઝૂલ નાખે ને સોનાની અંબાડી મૂકે.
રાજાજી ઉપર બેસે એટલે બચ્ચું ધીરે ધીરે આખા
શહેરમાં ફરી આવે.

સફેદ હાથી

રાજા ને
રાણી, અમીર
ને ઉમરાવ,
શેઠ ને શાહુ-
કાર બધાં ય
બચ્યું જીએ
ને રાજી રાજી
થઈ ગય.

હવે તો બચ્યું રાજમહેલના હાથીખાનામાં રહેઃ
ખાય પીએ ને મઝા કરે. પણ બચ્યું પેલાં છોકરાંને
નહોતું બૂલ્યું. સ્વારીનું કામ થઈ રહે એટલે એ છોકરાં
સાથે ઉપડે જંગલમાં.

જંગલમાં જઈને ખૂબ ખૂબાં દોડે, બધાં સાથે
નાચે, નદીમાં ન્હાય ને પેલી રમત રમે.

સાંઝે પાછું આવે ને હાથીખાનામાં જઈને ઉંઘી ગય.

ચાર ઝેંડ માસ્તરો

એક હતો કુંભાર. એણે એક ગધેડું રાખેલું.

કુંભાર આખો દિવસ ગધેડા પાસે વૈતરૂં કરાવેઃ માટી વહેવડાવે, પાણી ભરાવે ને માલની ગુણો ઉપડાવે.

એમ કરતાં ગધેડું ધરડું થયુંઃ પગ ઢીલા થયા, કંઠે વળી ગઈ, ને શરીર દુબળું પડ્યું. હવે તો માટીનું કાઠું ઉપાડાય નહિ ને માલની ગુણો લઈ જવાય નહિ.

કુંભાર કહે, “આ તો કાંઈ નહિ. હવે આ ગધેડું આપણે ન જોઈએ.”

કુંભારભાઈને શું ? એણે તો બે ચાર ડકણાં માર્યા ને ગધેડાને હાંકી મૂક્યું.

બિચારું ગધેડું કુંભારવાડાની બહાર આવ્યું. હવે જવું ક્યાં ? ખાવું શું ? ચોમાસુંય નહોતું કે લીલી ધાસ મળે. કાઠની ગંજી પાસે જાય તો તો ભોગ જ મળે ને ? હવે કરવું શું ?

ચાર બેંડમાસ્તરો

ત્યાં તો ગધેડાને એક વિચાર સૂઝ્યો. ચાલને શહેરના ઉસ્તાદ પાસે જઈને સંગીત શીખું. એ.... ધમીમાં ગીત ગાઈશું ને મઝા કરીશું. મારો રાગ કાંઈ બહુ જડો નથી. એ તો એ ચાર ગીતો ગાઈશું એટલે આવડી જશે !

ગધેડું ચાલ્યું ઉસ્તાદના ઘર તરફ.

વાટમાં એક કુતરું સૂતું. ઘડપણ થયેલું તે દાંત પડી ગયેલા ને શરીરમાં હાથ નહિ રહેલી.

કુતરો કહે, “ કાં ગફાભાઈ, ક્યાં ચાલ્યા ? ”

“ આ ઘડપણ થયું છે તે કુંભારે કાઢી મૂક્યો છે. હવે તો ઉસ્તાદને ત્યાં સંગીત શીખવા જઈ છું. ઘડપણમાં હવે એટલું જ શીખીએ ને ? ”

કુતરો કહે “ બાપુ, મને જ શેઠ કાઢી મૂક્યો છે. હું જ સંગીત શીખવા આવું ? ”

“ ચાલને ભાઈ. એક કરતાં બે ભલા. ”

વાટે જતાં એક ઘરડી બિલાડી ને ઘરડો દુકડો

બાલમિત્રની વાતો

મજાયાં. ઐ ય ઐમની સાથે ચાલ્યાં સંગીત શીખવા.

ચારે જણાં ઉસ્તાદને ઘેર આવ્યાં; પણ ઉસ્તાદજી ઘેર નહોતા. હવે શું કરવું ? રાત ક્યાં ગાળવી ? ખાવું શું ?

છેવટ ચારે જણાં શહેરની બહાર આવ્યાં. છેટે નાનું એવું જંગલ હતું. ચારે એ ત્યાં રહેવાનો વિચાર કર્યો.

જંગલમાં જમને એક ઝાડ નીચે ગધેડો ને કુતરો સૂતા. બિલાડી એક ડાળ ઉપર સૂતી ને કુકડો ડેઠ ટોચે જમને સૂતો.

પણ ચારેયને કકડીને ભૂખ લાગેલી. બિચારાંને ઉંઘ શે આવે ?

ગધેડો કહે, “ મારો તો ભૂખે જીવ જશે ! ”

કુતરો કહે, “ હવે કરવું શું ? ”

ઉંચી ડાળેથી કુકડો કહે, “ આ....પેલા જંગલમાં દીવો બળે છે. કોઈ રહેતું લાગે છે. ચાલોને ત્યાં જમએ. કોઈને દયા આવે તો. ”

ચાર ખેડમાસ્તરો

ચારે જણુ આટ્યાં.

જંગલ વચ્ચે એક ઘર હતું. અન્દર દીવો બળતો હતો. ચારે જણાં ઘર પાસે આવ્યાં.

બિલાડી કહે, “ ઉભા રહો. અન્દર કોણુ રહે છે એ જોઈ લઈએ, પછી વાત. ”

એક નીચી બારી ઉપર બે પગ મૂકી ગધેડું ઉંચું થયું, ઉપર કુતરો ચડી ગયો; બિલાડી ફૂંદીને કુતરા ઉપર ઉભી ને એની ઉપર ચઢીને કુકડાએ જોયું.

“ હં, આ તો લુંટારા લાગે છે ! પાસે રૂપાળાં પકવાન પડ્યાં છે, મીઠી મીઠાઈનો પાર નથી ! ”

ચારે જણાંને થયું કે કંઈક જુક્તિ કરીએ ને લુંટારા નાશી જાય તો બધી મીઠાઈ ખાવા મળે; પણ એમ લુંટારા નાસે શી રીતે ?

એટલામાં બિલાડીબાઈને ઉપાય સૂઝ્યો. ધીરે રહીને એ કહે, “ જુઓ, આપણે બધાં ચ એક સામટાં અવાજ કરીએ: એટલે લુંટારા ગભરાશે ને નાશી જશે.

બાલભિત્રની વાતો

પણ બધાં એકી સાથે બોલજો, એક સામટાં બોલજો. ”

ચાર બેંડ માસ્તરો

બિલાડીએ સાન કરી એટલે ગધેડું ભુંક્યું ને
કુતરું ભસ ભસ્યું, બિલાડીએ 'મિચ્યાંઉ મિચ્યાંઉ'
કર્યું ને કુકડાએ 'કા કા...કા' કર્યું. જાણે મોડું
બેંડ વાગ્યું!

લુંટારાને કાંઈ ખબર નહિ. એ તો ગભરાયા! એ
કહે, "આ તે શું હશે?"

બેંડ તો ચાલુ જ હતું. લુંટારા જાણે નક્કી કાંઈ
ભૂતબુત હશે. એ તો બધા મૂઠીઓ વાળીને નાઠા. એકે
ય જાણ પાછું વાળીને જોવા ન રહ્યો!

પક્કી તો ચારે જાણાંએ અન્દર જઈને નિરાંતે
બેસીને મીઠાઈ ખાધી.

ખાઈપીને બિલાડી ચૂલા આગળ સૂતી. ગધેડું
વાડામાં ઉભું, બારણા પાછળ કુતરું સૂતું ને કુકડાભાઈ
છાપરા ઉપર ચડીને સૂતા. બિલાડીએ દીવો ઠારી
નાખ્યો.

બાલમિત્રની વાતો

અડધી રાત થઈ એટલે લુંટારા પાછા આવ્યા.
એ જાણે કે હવે કાંઈ નહિ હોય.

લુંટારાના સરદારે એક જણને ઘરમાં જોવા મોકલ્યો.

બી'તો બી'તો પેલો લુંટારો ઘરમાં આવ્યો. ઘરમાં
બધે અ'ધાડું ઘોર હતું. એ તો દીવો સળગાવવા ચૂલા
પાસે ગયો. બિલાડીની બે આંખો તગતગતી'તી. લુંટારો
જાણે એ દેવતા હશે. જ્યાં એણે હાથ લાંબાવ્યો ત્યાં
તો બિલાડીબાઈ ધૂરક્યાં ને નોર ભરવા મંડ્યાં.

‘ઓ બાપરે’ કરતો લુંટારો વાડામાં નાઠો. ત્યાં
ગંધડાએ એને બે ચાર લાતો ચોડી દીધી. નાસવા જાય
ત્યાં તો ભસતો ભસતો કુતરો પાછળ દોડ્યો ને કુકરો
બોલ્યો, “ઠા....ઠા....ઠા.”

લુંટારો તો જીવ લઇને નાઠો. સરદાર પાસે
આવીને એણે બધી વાત કરી, “અરે, હું તો ઘરમાં
ગયો ત્યાં જ કોઈ છરી લઇને સામું થયું. પાછલે બારણે
ગયો ત્યાં કોઈએ લાતો મારી, નાસવા જતો'તો એટ-

ચાર બેંડમાસ્તારો

લામાં કાઈ બોલ્યું, ‘ પકડો ચોર. ’ ત્યાં તો ઢાક મારી પાછળ પડ્યું. હું તો મૂઠીઓ વાળીને નાઠો તે સાફ થયું ! ”

ગભરાઈને બધા હુંટારા ત્યાંથી નાશી ગયા.

પછી પેલા ચારેય બેંડમાસ્તારોએ ત્યાં રહીને ખાધું, પીધું, ને મજા કરી.

ફરી કાંઈ દિવસ હુંટારા એ ઘરની સામું જોવાય ન આવ્યા !

ત્રણ ભાઈબન્ધો

એક હતી ખિલાડી. એક હતો ઊન્દર ને એક હતી રાતી મરઘી. ત્રણે જણાં ભાઈબન્ધ. એક જ ઘરમાં રહે. એક જ ભાણે જમે ને એક સાથે રમે. ખિલાડી પાણી ભરે ને ઊન્દર રસોઈ કરે. રાતી મરઘી ધૂંજે વાળે ને લુગડાં ધૂંએ.

એક દિવસ ખિલાડી ધૂંજતી ધૂંજતી ઘરમાં આવી. ઊન્દર ને મરઘી ગલરાયાં. એ કહે, “ શું છે બીલ્લીબેન? આટલાં બધાં બીઓ છો કેમ ? ”

ખિલાડી કહે, “ અરે આજ તો માંડ માંડ બચી. પેલા ઝાડ આગળ રમતી’તી ત્યાં શિયાળ નીકળ્યું ને મારા ઉપર તરાપ મારી. જમ તેમ કરી હું તો ઝાડ ઉપર ચડી ગઈ. ”

“ પણ એમાં હવે શીદ ધૂંજે છો ? ” ખિલાડી કહે, “ વખતે અહીં આવી ચડે તો ! ”

ત્રણ ભાઇબન્ધો

હવે તો બિન્દર ને મરઘી ય ગલરાયાં. ખારી
ખારણાં અડકાવી દધને ત્રણે જણાં ઘરમાં બેઠાં.

પણ તે દિવસ શિયાળ ન આવ્યું. એમ કરતાં
સાત દિવસ નીકળી ગયા. આઠમે દિવસે વહેલી ઉઠી
રાતી મરઘી પૂંજે વાળતી'તી. ખારણું ઉઘાડીને મરઘી

આસખિવની વાતો

ધૂંજે નાખવા જાય છે, ત્યાં એણે આધેથી શિયાળ દીધું.
સાલી મરધી તો ગભરાઈ ગઈ. હવે શું કરવું? એ
તો ખૂબ પાડવા મંડી: “એ બીલ્લીબેન, બીલ્લીબેન,

જગજો. શિયાળ આવે છે. એ ઊંદરભાઈ જગજો.”
બિલાડી ને ઊંદર જગ્યાં; પણ ત્યાં તો શિયાળ

નવલકાવ્ય

ખારણામાં આવી પહોંચ્યું.

વહેલે વહેલે ફક્તેકને બિલાડી એક નાની કોઠી ઉપર ચઢી ગઇ, બિન્દરબાઇ ઝટપટ કરતાકને દરમાં પેચી ગયા ને રાતી મરઘી ખારણા પાછળ સંતાઇ ગઇ.

ધક્ ધક્ કરતું શિયાળ ધરમાં આવ્યું. એ જાણે આવજ ઠીક લાગ મળ્યો છે. આવજ તો ત્રણેને પકડીને આ કાથળીમાં ભરી જાઉં.

શિયાળ તો આખા ધરમાં ફરી વળ્યું, પણ કાઇ જાણ્યું નહિ. એ કહે, “આ હમણાં હતાં ને એટલામાં ક્યાં જતાં રહે?” એણે હંચું જોયું ત્યાં બિલાડીની પૂંછડી દેખાઇ !

શિયાળે પૂંછડી જોયીને બિલાડીને પકડી લીધી. દરમાંથી ઉંદરને ય પકડી લીધો; એયને કાથળીમાં નાખી શિયાળ ખારણા પાસે આવ્યું. મરઘી જાણે કે ભોગ મળ્યા, પણ એ બિચારી શું કરે ? શિયાળે એને ય કાથળીમાં પૂરી દીધી.

બાલમિત્રની વાતો

પછી શિયાળ બહાર નીકળ્યું. ખભે ડાથળી નાખીને એ તો ચાલ્યું ધર ભણી.

ચાલતાં ચાલતાં વાટમાં એક ટેકરો આવ્યો. ડાથળીનો ભાર લાગ્યો તો એટલે શિયાળ ધડીક વિસામો લેવા સૂતું. ડાથળી પાસે મૂકી.

ત્રણે ભાઈબન્ધો

શિયાળ ઉંઘી ગયું એટલે ધીરે રહીને બિલાડીએ કાથળીનું મોઢું પહોળું કર્યું. અંદરથી બિન્દરભાઈ બહાર નીકળ્યા.

બહાર નીકળી બિન્દરે કાથળીનું મોઢું છોડી નાખ્યું. બિલાડી ને રાતી મરઘી ચ બહાર નીકળ્યાં.

પાસે પથરા પડ્યા'તા. બિલાડીએ એક યુક્તિ કરી. બિલાડી કહે, “ આપણા જવડો એક એક પથર કાથળીમાં મૂકી દઈએ એટલે શિયાળ જગશે તો ચ એને ખબર નહિ પડે. ”

ત્રણે જણે એક એક પથર કાથળીમાં મૂકી દીધો. બિલાડીએ કાથળીનું મોઢું ખાંધી દીધું ને ત્રણે જણાં જતાં રહ્યાં.

શિયાળ જાયું ને કાથળી લઈને આગળ ચાલ્યું. એ કહે, “ આજ તો ખાવાની કાંઈ મઝા પડશે ! ”

ઝટપટ શિયાળ ઘેર આવ્યું. ઝટ ઝટ એણે દેવતા સળગાવ્યો ને ચુલે હાંદલી ચડાવી.

ખાલભિત્રની વાતો

પાણી ઉનું થયું એટલે ધીરે રહીને શિયાળ કાથ-

ળીનું મોં છોડ્યું ને હાંદલી ઉપર કાથળી ઉંધી વાળી, એ જાણે કે બધાં અન્દર પડશે ને રંધાઈ જશે ?

પણ અન્દર તો પથરા ભર્યાંતા ! ધબાધબ ત્રણેય પથર હાંદલી ઉપર પડ્યા, હાંદલી ભાગી ગઈ. શિયાળ ઉંચું થઈને જઈ રહ્યુંતું, ચુલામાં બધું પાણી પડ્યું એટલે ઉની ઉની રાખ જ ઉડીને તે શિયાળના મોં ઉપર !

ગિન્દર, બિલાડી ને રાતી भरधी घेर पढांयी गयां. ખાધું, પીધું ને નિરાંતે સૂતાં, પછી કાઠ દિવસ શિયાળ-બાઘ એ તરફ ફરક્યાં થ નહિ !!

એક રાજકુમાર

એક હતો રાજકુંવર. એનું નામ અજીત.

કુંવરના રૂપનો પાર નહિ : આંખોમા રાજતેજ
ઝળકે, મોં તો જાણે ગુલાબનું ફૂલ. જેવું રૂપ તેવા એના
ગુણ : મરતાને ય મેર ન કહે, ગરીબને ખાવાનું આપે.
દુઃખીઆનું દુઃખ મટાડે.

કુંવર ઉપર રાજાને બહુ વા'લ. એક ધડિય
એને વી'લો ન મૂકે.

સૌ કહે, “ કુંવર બહુ સારા. ” અમીર ઉમરાવ
કહે, “ કુંવર બહુ સારા. ” નોકરચાકર કહે. “ કુંવર
બહુ સારા. ”

રાજા તો કુંવરને જોઈ ગાંડાધેલા થઈ જાય. ખાતાં-
પીતાં, ઉઠતાં-બેસતાં, રમતાં જમતાં સાથે ને સાથે
રાખે. કુંવર વગર એમને એક ધડિય ન ચાલે.

રાજા ધરડા થયા. કુંવર હજી નાનો હતો.

બાલમિત્રની વાતો

રાજની બહાર એક ઠાકોર રહે. ઠાકોર બહુ લોભી. કપટ કરી એણે રાજને મારી નાખ્યો. કુંવર નાનો હતો તોય ખૂબ લડ્યો; પણ એ તો નાનું બાળક. એનું કેટલું જોર ?

ઠાકોરે એને પકડ્યો. મારવા જય ત્યાં સૌ કહે, “કુંવરને નહિ મરવા દઇએ.” અમીર ઉમરાવ કહે, “કુંવરને નહિ મરવા દઇએ.” નોકરચાકર કહે, “અમને મારો, પણ કુંવરને નહિ મરવા દઇએ.” દાસ દાસીઓ કહે, “અમને મારો પણ કુંવરને નહિ.”

સૌએ કુંવરને એક ઘોડો આપ્યો. ઘોડો લઇ કુંવર જંગલમાં ચાલ્યો. અઘોર જંગલમાં કુંવરનો ઘોડો ચાલ્યો જય છે. ઉનાળાનો તાપ તપે છે, વનવનના વાવાય છે. કુંવરના દુઃખનો પાર નથી.

કુંવરને તરસ લાગી. પાણીનું ક્યાંઈ નામ ન મળે. જંગલમાં પૂછે ય કોને ? કુંવરનો જીવ ગભરાવા લાગ્યો. ઘોડા ઉપરથી ઉતરી એક ઝાડ નીચે એ પડ્યો. આંખ

એક રાજકુંભાર

મિંચાય ત્યાં એણે દેડકાનો અવાજ સાંભળ્યો. બિચાડું
કુસકાં ભરતું'તું.

કુંવર કહે, “દેડકું દુઃખી જણાય છે !” ધીરે
રહી કુંવર ઉડ્યો. જરાક આધે જમને બુએ ત્યાં તો
બેથું. એક મોટો સાપ દેડકાને પકડે છે, બિચાડું દેડકું
ચીસે ચીસ પાડે છે.

કુંવર કહે, “સાપ, સાપ, જવા દે બિચારાને.”

સાપ કહે, “નહિ જવા દઉં. એ માડું લક્ષણ છે.”

કુંવર કહે, “એને બદલે બીજું કંઈ આપું: પણ
દેડકાને છોડી દે.”

સાપ કહે, “લલે.”

સાપે દેડકું છોડી દીધું. નાની તલવાર વડે
કુંવરે સાથજમાંથી માંસનો લોચો કાઢી સાપને
આપ્યો. દેડકા છૂટી ગયો. સાપ ઘેર ગયો.

નિરાંત વળી એટલે દેડકા કહે, “કુંવર, કુંવર,
તેં મારો જીવ બચાવ્યો. હવે તને છોડી ક્યાં જઉં ?

બાલમિત્રની વાતો

આજથી હું તારો ચાકર ને તું મારો માલિક.”

કુંવર કહે, “ચાકર મારા હાથ છે, ચાકર મારા પગ છે, મારે તારું શું કામ છે ?”

ધણું સમજાવ્યો પણ દેડકા તો ખસે જ નહિ. ‘ડ્રાઈ’ ‘ડ્રાઈ’ કરીને એ તો કુંવરના બોળામાં ભરાય. કુંવર કહે, “ઠીક, ભાઈ, ચાલ ત્યારે.”

બેઠ જણ થોડેક ગયા ત્યાં કાઠએ બૂમ પાડી, “કુંવર, કુંવર.”

“કાણ છે ?

“એ તો હું સાપ.” પાસે આવી સાપ કહે, “હુંય તમારો મિત્ર. હવે તમારી સાથે જ આવીશ.”

કુંવર કહે. “ભલે.”

કુંવર ઘોડા ઉપર બેઠો. સાપ ને દેડકા સાથે લીધા.

ચાલતાં ચાલતાં એક શહેર આવ્યું.

કુંવર કહે, “શહેરના રાજા ક્યાં ?”

એક રાજકુમાર

“ નદી કંઠે મહેલમાં. ”

કુંવર રાજા પાસે આવ્યો. રાજા કહે, “કાણ છે ?”
કેમ આવ્યા છો ? ”

“ રાજકુમાર છું. આપની સેવામાં રહેવા
આવ્યો છું. ”

રાજા કહે, “ તું કામ કરશો ? ”

“ કાંઈ નહિ કરે એવું કામ કરીશ. ”

“ બહુ સાફ મહેનતાણું તું લેશો ? ”

“ રોજના હજાર રૂપિયા ”

રાજા કહે, “ વાહ રે, રાજકુમાર ! ”

“ હા કહો તો રહું; નહિ તો આગળ જાઉં. ”

“ ભલે અહીં જ રહો. ”

રાજાએ કુંવરને સરસ ધર આપ્યું ને નોકર ચાકર
આપ્યા. રાજકુમાર તો ખાય છે, પીએ છે, રાજાજીને
સલામ ભરી આવે છે, ને સાંપ દેહકા સાથે મજા કરે છે.

એક દિવસ રાજકુંવરીની વાંદી નદીમાં પડી ગઈ.

બાલભિવ્રની વાતો

કેમે કરી નીકળે જ નહિ. માછી દૂબકી મારીને થાક્યા પણ પત્તો ન લાગ્યો. કુંવરી કહે, “મારે તો એજ વીંટી બેઠાએ.”

રાબર હૂકમ કર્યો. “ઠાઈ કાઢી લાવો.” પણ પાણીમાં કાની હિમ્મત ચાલે ?

કુંવર કહે, “હું કાઢી લાવું.”

ધેર જઈ કુંવરે દેડકાને વાત કરી. દેડકા કહે. “આહો ! એમાં શું ? ચાલો કાઢી દઉં.”

દૂબકી મારી દેડકે વીંટી કાઢી. રાજકુંવરી ખુશી થઈ, સૌ ખુશી થયાં.

એક દિવસ રાબરને સાપ કરડ્યો. કેમે કર્યો ઉતરે જ નહિ. વૈધો બધા થાકી ગયા, જઠૂગરના મન્ત્ર ન ચાલ્યા; હવે શું થાય ? રાજકુમાર દોડીને ઘેર ગયો ને સાપને તેડી લાવ્યો.

કુંવરના સાપે રાબરનું ઝેર ચૂસી લીધું. રાબર જીવતો થયો, બધાં ખુશી થયાં.

એક રાજકુમાર

રાજા કહે “કુંવર, તમે મને જીવતો કર્યો. હવે અર્ધું રાજ તમારું. આ કુંવરીય તમારી.”

કુંવર કહે, “રાજ મારે ના જોઈએ. પિતાજીનું રાજ પાછું લેવું છે.”

કુંવરીને લઈ રાજકુંવર પોતાના રાજમાં આવ્યા. સાથે સાપ ને દેડકા પણ આવ્યા. “ઠાકોર, ઠાકોર, મારું રાજ પાછું આપ.”

ઠાકોર કહે, “કાઢી મૂકા આને અહીંથી.”

પણ ત્યાં તો સાપે કુંક મારી ને સોનીયે પડ્યાં. ઠાકોર જીવ લઈ નાસવા લાગ્યો. દોટ મૂછી કુંવરે એને પકડ્યો.

ઠાકોર—ભાઈશાબ, માફ કરો. તમારું રાજ લો ને મને છોડી દો.

કુંવર કહે, “જા, જવા દઉં છું.”

કુંવરે પોતાનું રાજ પાછું લીધું, સૌને સુખી કર્યાં. ખાધું, પીધું ને રાજ કર્યું.

વસન્તમરી

એક હતી છોકરી. ખિચારીની મા મરી ગએલી.
આપ બીજી સ્ત્રી પરણેલા.

નવી મા દીકરીને સુખે બેસવા ન દે. આખો
દિવસ દળણાં દળાવે ને દેવાય એટલાં દુઃખ દે.

આપને શું ? એને કાંઈ ખબર ન પડે. રાત પડે
ત્યારે એ ઘેર આવે. નવી મા દીકરીની ખોટી ખોટી
ક્રિયાદ કરે ને એને માર ખવરાવે.

રડતાંકકળતાં દીકરી દહાડા કાઢે. નવી મા એને
પેટપૂર ખાવાનું ન આપે, પૂરું પહેરવા ઓઢવાનું ય
ન આપે.

શિયાળાના દિવસ આવ્યા. કડકડતી ટાઢ પડવા
માંડી. ટાઢે છોકરીનું શરીર લેવાઈ ગયું, ચામડી કાળી
પડી ગઈ; પણ તોય નવી માને દયા ન આવે. એકેય
સાફ લુગડું એ ન આપે !

વસન્તપરી

એક દિવસ છોકરીને વહેલી હાડી નવી મા કહે, “જા, જઈને કેશુડાનાં ફૂલ લઈ આવ. જા, ઝટ પાછી વળજે.”

દીકરી તો રડવા મંડી. “મા, મા, આ તો શિયાળો છે. આજ કેશુડાં કેવાં ?”

પણ નવી મા સાંભળે શેની ? એ કહે, “જા, ગમે ત્યાંથી લઈ આવ; નહિ તો ખાવાનું નહિ મળે.”

બિચારી દીકરી ફાટલી ડગલી પહેરી ઘરમાંથી બહાર નીકળી.

દીકરી ગામ બહાર આવી. ઠંડો વાયરો વાય ને ટાઢે શરીરે ધ્રૂજે. એ તો રડતી જાય ને ચાલતી જાય : “હાય, હાય, આજ કેશુડાં ક્યાંથી મળશે ?”

દીકરી ધ્રૂજતી ધ્રૂજતી આગળ ચાલી.

છેટે એક જંગલ હતું. દીકરી કહે, “લાવ, આ જંગલમાં જઈ. હવે ઘેર પાછું નથી જવું. ભૂખે જીવ જાય તો ય ભલે જાય !”

બાલમિત્રની વાતો

દીકરી તો જંગલમાં આવી. ફરતાં ફરતાં એ એક

વસન્તપરી

ઝરાકાંઠે આવી. ઝરામાં ચોકડું ચણક પાણી ખળખળ વહેતું. કાંઠે આસોપાલવનું ઝાડ હતું, રૂપાળાં પાંદડાંની થડા છવાઈ હતી.

ઝાડ નીચે છ પરીઓ બેઠી હતી. એમના શરીરમાંથી તેજ તેજના અંબાર છૂટતા'તા. છએ જણે રૂપાળો પોશાક પહેર્યો હતો !

દીકરીને તો પરીઓ જોઈને નવાઈ લાગી. એણે પરીઓની વાતો સાંભળી'તી, પણ કોઈ દિવસ પરી જોએલી નહિ. એ ખૂબ રાજ થઈ.

છએ પરીઓ આનન્દથી ગાતી જાય. ને ફૂલની માળા ગૂંથતી જાય.

માળા ગૂંથી રહીને છએ પરીઓએ ગીત ગાયાં ને રાસ ખેલ્યા.

દીકરી બધું જોતી હતી; પણ એટલામાં એને નવી મા સાંભરી. “ હાય, હાય, માએ તો કેશુડાંનાં ફૂલ લેવા મોકલી છે ! ”

આલમિત્રની વાતો

દીકરીએ તો હળવે રહીને થોડાક કેચુડાં ચૂંટી
લીધાં, થોડાક મોંઝ તોડી લીધા.

વસન્તપરી

એની આંખમાંથી ડબ ડબ બે ચાર આંસુ સરી પડ્યાં.

રાસ રમતાં એક પરીની નજર એના ઉપર પડી. પરી કહે, “આ છોકરી રહે છે કેમ?”

બધી પરીઓ છોકરી પાસે દોડી આવી ને એને વિંટળાઇ વળી.

“બહેન બા, શીદ રહે છે? તારે શું જોઇએ છે? બહેન, રડીશ ના.”

પણ દીકરી શું કહે? એને તો ઉલટું વધારે રોવું આવ્યું.

પરીઓએ એને બધી વાત પૃછી લીધી.

પછી પરી કહે, “ઓહો! એમાં રહે છે શું? જો, અમે છએ પરીઓ એક એક ઋતુમાં અહીં આવીએ છીએ. માફ નામ વસન્તપરી છે, હું વસન્તમાં આવું છું; ગ્રાડપાન લીલાં કરૂં છું ને કેશુડાં ખીલવું છું. આ બીજી પરીઓનાં નામની તો તને ખબર હશે જ.”

બાલમિત્રની વાતો

કાઠનું નામ હેમન્ત હતું, કાઠનું નામ શિશિર હતું, કાઠનું વર્ષા અને કાઠનું નામ શરદ હતું.

દીકરી તો છએ પરીઓ સામું જોઈ રહી.

વસંત કહે, “ બહેન. હમણાં તો આ શિશિરનો વારો છે. કેશુડાં તો હું આહું છું ત્યારે ખીલવું છું; પણ તારે થોડાંક જોઈએ છે ને ? ચાલ, હું તને આપું.”

આમ કહીને વસન્તપરી ખીજી પરીઓને લઈને પેલા ગ્રાડ નીચે આવી. સાથે પેલી દીકરી ચ ગઈ.

વસન્તપરી કહે. “ જો બહેન, આ શિશિરની જગ્યાએ હું જઈને ખેસું છું ત્યાં ખેસીશ એટલે આ બધાં ચ ગ્રાડ ખીલી ઉઠશે. આંખે મો'ર આવી જશે ને ખાખરા ઉપર કેશુડાં ખીલી ઉઠશે. તારે જોઈએ એટલાં કેશુડાં ને મો'ર લઈ લેજો.

વસન્તપરી ઉભી થઈને શિશિરની જગ્યાએ બેઠી. ત્યાં તો સાથે જ ગ્રાડ બધાં ખીલી ઉઠ્યાં; જૂનાં પાંદડાં ખરી પડ્યાં ને નવાં પાંદડાં ફૂટ્યાં. આંખે મોર આવ્યા. ને ખાખરે કેશુડાં ખીલ્યાં.

વસન્તપરી

દીકરીએ તો હળવે રહીને થોડાંક કુશુડાં ચૂંટી લીધાં, થોડાંક મોર તોડી લીધાં.

પછી વસન્તપરી ઉઠી ને ચાલી ગઈ. ઝાડ બધાં હતાં તેવાં થઈ ગયાં, જૂનાં પાંદડાં દેખાયાં ને મોર જતો રહ્યો.

દીકરી કુશુડાં ને મોર લઈને છએ પરીઓની પાસે આવી. ઝાંએ એને આશીર્વાદ દીધાં.

દીકરીને હવે પરીઓનો સાથ છોડવો ગમતો નહોતો; પણ શું કરે ?

વસન્તપરી કહે, “ જુદેન, થોડા દિવસ પછી હું આવીશ ત્યારે આપણે સાથે રમશું જમશું. જા, જુદેન, ટાઢમાં તારું શરીર ચકકડાઈ જાય છે, બહેલી બહેલી ઘેર પહોંચી જા. ”

પરીઓની વિદાય લેઈ દીકરી ઘેર આવી. માને કુશુડાં ને મોર આપ્યો. માને તો ખૂબ નવાઈ લાગી ! એ કહે, “ આ બધું ક્યાંથી મળ્યું ? ”

બાલભિત્રની વાતો

દીકરીએ માંડીને બધી વાત કરી. નવી માને ય હવે એની ઉપર ઝહાલ આવ્યું. એ તો એને બાઝી પડી: “બેટા, મેં તને બહુ દુઃખ દીધું છે !”

બાપને ય બધી વાતની ખબર પડી.

પછી તો માદીકરી આનન્દકલ્પોલ કરવા લાગ્યાં ને હરખથી રમવા જમવા લાગ્યાં. વસન્તપરી આવી એટલે દીકરીને એની સાથે રમવાની ને ફૂલ ને મોર વીણવાની બારે મઝા પડી.

પછી તો દર વર્ષે વસન્તપરી આવે ને બે માસ રહે. દીકરી એની સાથે ખૂબખૂબાં રમે ને રાજ થાય.

રૂપસિંહ ઠાકોર.

એક રાજા હતો. એની એક પેટી હતી. રાજાને પેટી બહુ બહાલી, એક ઘડીય વીલી ન મૂકે. રસોડામાં સાથે રાખે, કચેરીમાં પાસે રાખે, શિકારે જાય ત્યાંય પેટી લઈ જાય.

બધાં કહે આ પેટીમાં શું હશે ?

પણ કાઈને ખબર ન પડે કે પેટીમાં શું છે ?

એક નોકર હતો. રૂપો એનું નામ. એ કહે, “આ પેટીનાં આટલાં બધાં જતન ! મહીં એવું તે શું ભર્યું હશે ?”

એક દિવસ રાજા રસોડામાં પેટી ભુલી ગયા. નોકર એકલો હતો. ધીરે રહી એણે પેટી ઉઘાડી. મહીં એક દાડમ હતું. દાડમને રૂપાળી લાલ કળીઓ હતી.

રૂપો કહે, “ઓહો ! આ એક દાડમ કાજ આટલી બધી કાળજી ?”

બાલભિન્નની વાતો

રૂપાએ તો બે ત્રણ કળીઓ મોંમાં નાખી. પણ દાડમ તો દેવતાઈ હતું. એની કળી જ ખાય તેને પશુ-પંખીની બોલી સમજાય એવું વરદાન હતું.

નોકરે જ્યાં કળીઓ ખાધી ત્યાં તો બાગમાંનાં પંખીઓની વાતો એને સમજવા માંડી.

બારી ઉપર બે ચકલીઓ ચીં ચીં કરતી'તી. રૂપા નોકરને એમની બોલી ય સમજઈ !

નોકર ઘણો રાજી થયો ! બીજ દિવસે રાણીની એક કીંમતી વીંટી ખોવાઈ ગઈ. રાજાએ રૂપાને ધમકાવ્યો. “ જા હમણાં ને હમણાં વીંટી ખોળી દે. નહિ તો જીવથી જઈશ. ”

બિચારો નોકર રાજાજીને શું કહે ? એ તો મહેલ-માંથી બહાર નીકળ્યો. વિચારમાં પડ્યો કે વીંટી ક્યાંથી ખોળી દેવી ?

મહેલ પાસે એક સરોવર હતું. રૂપો તો ફરતો

રૂપસિંહ ઠાકોર

ફરતો અંને કાઠે આવ્યો. વિચારવા લાગ્યો “લલા લગવાન, કંઈક ઉપાય બતાવ.”

પાણીમાં બે માછલીઓ વાતો કરતી'તી.

એક કહે, “રાણીની વીંટી ગળી ગઈ છું તે પેટમાં દુઃખે છે.”

બીજી કહે “જને રાજનો નોકર આવ્યો છે તે વીંટી કાઢી લેશે.”

કાઠે આવી માછલીએ મોઢું ઉઘાડ્યું. ફળે રહીને નોકરે વીંટી કાઢી લીધી.

મહેલમાં આવી રૂપાએ રાજાજીને વીંટી આપી. રાજા બહુ ખુશી થયા ને કહે, “માગ, માગ, માગે તે આપું.”

નોકર કહે, “બાપુ, મારે દુનિયા જોવા જવું છે. સારો ઘોડો ને થોડાક રૂપિયા આપો. મારે બીજી કાંઈ ન જોઈએ.”

બાલમિત્રની વાતો

રાજાએ ઘોડો આપ્યો. એક હજાર સોના-
મહોર આપી.

રાજારાણીને પગે પટી નોકર આપ્યો દેશ-
દેશાવર બેવા.

(૨)

ચાલતાં ચાલતાં વાટમાં એક તળાવ આવ્યું. મહીં
થોડુંક પાણી હતું. કાઠે ત્રણ માછલીઓ તડકકતી
હતી. હમણાં જાણે જીવ જશે: હમણાં મરી જશે.

રૂપાને દયા આવી. નીચે ઉતરી એણે ત્રણેને
પાણીમાં મૂકી. માછલીઓ ખૂબ રાજ થઈ.

માછલીઓ કહે, “ભલા ભાઈ, ભગવાન તારું
ભલું કરશે. કાંઈ વેળા સંભારજે, અમે તારું કામ કરશું.”

નોકર આગળ ચાલ્યો. થોડેક જતાં તેણે એક
ફીડી રાણી દીઠાં, ફીડી રાણી બોલતાંતા, “અરે રામ,
આ પેલો ઘોડાવાળો આવશે ને આપણાં બચ્ચાંને
ચગદી નાંખશે ! ”

રૂપસિંહ કાકોર

પણ રૂપાએ ઘોડો વાળી લીધો. ટ્રીડી રાણી ઘણું રાજ થયાં અને કહ્યું, “લલા ભાઈ, ભગવાન તારું ભલું કરશે. કોઈવાર સંભારજે. અમે તારું કામ કરશું.”

આગળ ચાલતાં ચાલતાં રૂપાભાઈ એક બંગલામાં આવ્યા.

રસ્તા ઉપર એક ઝાડ હતું. ઉપર કાગડાનો માળો હતો.

કાગડો કાગડી થારે ચણવા ગયેલાં. માળામાં ત્રણ બચ્ચાં હતાં: એક સમડી માળા ઉપર ઝપટ મારતી'તી. રૂપાએ સમડીને ઉરાડી મૂછીને બચ્ચાંને ઉગાર્યા. બચ્ચાં બહુ રાજ થયાં.

બચ્ચાં કહે, “લલા ભાઈ, ભગવાન તારું ભલું કરશે. કોઈવાર સંભારજે. અમે તારું કામ કરશું.”

રૂપો આગળ ચાલ્યો. જંગલ પુરું થયું એટલે: એક મોટું શહેર આવ્યું.

શહેરના રાજા ઘરડા થયા'તા. રાજકુંવર હતો

બાલભિવ્રતની વાતો

નહિ. રાજએ પણ લીધેલું કે જ કાંઈ તણ કામ કરે
એને રાજ આપું.

રૂપાએ બધી વાત સાંભળી લીધી, તણ કામ
હતાં કપરાં.

એક તો દરીયાને તળીએથી વીંટી લાવી દેવાનું.
બીજું એક દાણોય ન રહે એવી જમીન ચોકખી
કરવાનું.

ત્રીજું સાત સમુદ્ર પારથી અમૃતરસ લાવવાનું.

રાજ દરિયા કાંઠે ઉભા છે. વીંટી હાથમાં રાખી
બોલે છે: “છે કાંઈ વીરલો ? છે કાંઈ વીંટી કાઢનાર ?
હાય તો આ હીરાજડી વીંટી નાખું દરિયામાં.”

પણ એ તો મહાસાગર ! એમાંથી કાંઈ વીંટી
નીકળે ? તરતાં આવડે તોયે શું ?

કાંઈ બોલ્યું નહિ, ચાલ્યું નહિ, સૌ પુતળાં જમ
ઉભા રહ્યા !

રૂપસિંહ ઠાકોર

રાજા કહે, “ અરે કોઈ નથી ? ”

ત્યાં તો રૂપો રાજા પાસે આવ્યો: “ રાજાજી,
નાઓ વીંટી; હું કાઢી દઈશ. ”

રાજાજીએ વીંટી. ફેંટી રૈયત બધી બેઠ રહી. રૂપો
પાણી પાસે આવ્યો. જ્યાં અન્દર પગ મૂકવા બચ છે,
ત્યાં પેલી ત્રણ માછલીઓ દેખાઈ. રૂપો ખૂબ રાજી
થયો. માછલીઓને એણે બધી વાત કરી.

માછલીઓ કહે, “ ઝાહો ! એમાં શું ! વીંટી
હમણાં લાવી દઈએ. ”

માછલીએ એક ઘડીમાં વીંટી લાવી હાજર કરી.

દરિયાકાંઠે આવી રૂપાએ વીંટી રાજાને આપી.
રાજા ખુશી થયા, રૈયત રાજી થઈ.

રાજા કહે, “ કાલ બીજું કામ. ”

બીજે દિવસે રાજાએ દાણા વેરાવ્યા. ઝીણા દાણા !
વિણ્યા વિણાય નહિ !

બાલમિત્રની વાતો

રાજા કહે, “ આટલી જમીન ચોકખી કરી આપો.
જે જે હં, એકેય દાણો પડ્યો ન રહે. ”

રૂપો તો વિચાર કરે છે; ત્યાં પેલી ઝીડી રાણી
હેખાઈ. ઝીડી કહે, “ ભલા ભાઈ, શીદને ચિન્તા કરો
છો ? કાલ સવારે એક દાણોય નહિ રહે. ”

રાતે ઝીડી રાણીનું કટક આપ્યું ને બંધાય દાણા
લઈ ગયું.

સવારે આવીને રાજાજી જુએ છે તો જમીન
ચોકખી ચટ ! એકેય દાણો નહિ રહેલો !

રાજા કહે, “ શાખાશ. ”

હવે ત્રીજું કામ બાકી રહ્યું. અમૃતરસ લાવવાનું.
રૂપો કહે, “ ચાલને ખોળવા તો જાહે. ”

રૂપો તો ઘોડા ઉપર બેઠો ને ચાલ્યો અમૃતરસ
ખોળવા.

ચાલતાં ચાલતાં એક વગડો આવ્યો. ઉનાળાનો
તાપ અને બપોરનો વખત એટલે રૂપાને બહુ થાક

રૂપસિંહ ઠાકોર

લાગ્યો, ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરી એક ઝાડ તળે એ સુતો.

ઝાડ ઉપર ત્રણ કાગડા રહેતા'તા—પેલાં બચ્ચાં. ત્રણેયે રૂપાને ઓળખ્યો.

રૂપો જાગ્યો. કાગડા નીચે આવ્યા. ચારેય જણને આનંદ થયો.

કાગડા રહે, “ ક્યાં જવ છો ? ”

“ અમૃતરસ લેવા. ” રૂપાએ જણાવ્યું.

કાગડા કહે, “ અમૃતરસ એમ નહિ મળે. એ તો સાત સમુદ્ર વટાવીને જાય તેને જ મળે. ”

રૂપો કહે, “ ત્યારે હવે શું કરવું ? ”

કાગડા કહે, “ ફીકર નહિ, તમે અહીં બેસજો. એક ઘડીમાં અમે અમૃતરસ લઈ આવશું. ”

આમ કહીને ત્રણે કાગડા ઉડ્યા. ખરૂર ખરૂર !

ચાંચમાં અમૃતરસ પકડી કાગડા પાછા આવ્યા.

બાલમિત્રની વાતો

અમૃતરસ લઈ રૂપો રાજાજીની પાસે ગયો.

રાજા બહુ રાજી થયા.

પછી રાજાએ એને રાજ આપ્યું. પેલું અમૃતરસ
પણ ભેટ આપ્યું.

હવે તો રૂપસિંહ ઠાકોર ખાય છે, પીએ છે ને ચાર
ચોકડીનું રાજ કરે છે.

એક બુટ્ટી હતી. એની પાસે સાત સોનેરી હંસ હતા. બુટ્ટીએ હંસ ચારવા એક છોકરી રાખેલી. એનું નામ ચમ્પા.

સવાર પડે એટલે ચમ્પા હંસ ચારવા જાય. સરે-વરની પાળે હંસ ચારે. ચણે ને ચમ્પા મીઠાં ગીત ગાય. કોઈ વાર હંસ સાથે ચમ્પા તરવા પડે ને ખૂબખૂબાં ન્હાય.

બપોર થાય એટલે ચમ્પા ભાથું ખાવા બેસે, હંસ ઘડીક વિસામે લે.

સાંજે હંસ લઈને ચમ્પા પાછી વળે.

બાલમિત્રની વાતો

ચમ્પાને હંસ ગમે. હંસને ચમ્પા ગમે. કોઈ દિવસ ચમ્પા મોડી થાય તો હંસ બધા તેડવા જાય, કોઈ દિવસ ચમ્પા માંદી થાય તો હંસ બધા એની ચાકરી કરે; પણ હંસને બુઢી ન ગમે. એને જુએ ત્યાં બધા હંસ મોં ફેરવે !

બુઢીએ હંસને માટે એક ઘર બાંધ્યું હતું. રોજ સાંઝે એ એમાં હંસને પૂરે ને બારણે તાળું વાસે. રાતે ચમ્પા એક ઓરડીમાં સૂઈ રહે ને મીઠી ઉઘ લે.

એક દિવસ ચમ્પા હંસ લઈ પાછી વળી. હંસને ઘરમાં પૂરીને ચમ્પા બહાર નીકળી. બારણે બે ત્રણ સસલાં ઉભાં.

સસલાં જોઈને ચમ્પા બહુ રાજી થઈ. સસલાં ય રાજી થયાં. લીલી ધરો ઉપર ચમ્પા ને સસલાં રમવા લાગ્યાં.

રમતાં રમતાં રાત પડી ગઈ. ચમ્પાને જવાનું ગમે નહિ, પણ શું કરે ? એને ય બુઢીની બીક લાગતી'તી.

સોનેરી હંસ

સસલાંને વદાય કરી ચમ્પા હાલી થઈ. જતાં જતાં એણે હંસના ઘર ભણી જોયું. બારીમાંથી તેજ તેજના અંબાર છૂટતા'તા !

ચમ્પા કહે, “ આટલું બધું તેજ શાનું હશે ? બુઢી કાંઈ દીવો તો મૂકતી નથી ! ”

એક બારીમાંથી ચમ્પાએ અન્દર જોયું. અન્દર સાત પરીઓ હતી. તેજ તેજના અંબાર વરસાવતી'તી !

ચમ્પાને નવાઈ લાગી. એ કહે, “ આ હંસની પરીઓ ક્યાંથી બની ગઈ ? ”

ચમ્પા કહે, “ પરીઝહેન, પરીઝહેન, મારા હંસ ક્યાં છે ? તમે રડો છો શું કામ ? ”

સાતે પરીઓની આંખમાંથી આંસુ જતાં'તાં. ચમ્પાને જોઈ એ બહુ રાજ થઈ. પાસે આવી એ કહે, “ ચમ્પા, અમે સાતેય પરીઓ છીએ, પેલી બુઢીએ અમને હંસ બનાવી દીધી છે. અડધ રાત પછી એ ઘડી આટલું સુખ મળે છે. ”

બાલભિત્રની વાતો

ચમ્પાને રોવું આન્યું. એ કહે, “ પરીબ્રહેન, તમે આખો દિવસ પરીઓ જ રહો તો કેવું !”

પરી કહે, “ બ્રહેન, એ કાંઈ અમારા હાથમાં છે ? આ બુઢ્ઢી કયાં છોડે એમ છે ?”

રડતાં રડતાં ચમ્પા બોલી, “ અરેરે ! આવું દુઃખ તે કેમ વેઠાય ?”

પણ એટલામાં બે ઘડી વીતી ગઈ. સાતે પરીઓ હંસ બની ગઈ. ચમ્પાનું રોવું તો માય નહિ. એને થયું, ચાલને પેલા ધુવડ ભાઈબંધને પૂછી જોઈ. એ કાંઈ ઉપાય બતાવશે.

એક ધરડું ધુવડ ચમ્પાનું માનીવું હતું. એની પાસે જઈને ચમ્પાએ બધી વાત કરી. ધુવડ કહે, “ એક ઉપાય છે. પેલા તળાવની વચ્ચોવચ્ચ એટ છે, ને ત્યાં એક છોડ છે. જો ઠાઈ એ છોડનાં મૂળ લઈ આવે ને હંસને સુંઘાડે તો એ પાછી રૂપાળી પરીઓ બની જાય. પછી ઠાઈ દિવસ હંસ ન બને. ”

સોનેરી હંસ

ચમ્પા તળાવકાંઠે આવી પણ એટલામાં સવાર પડી ગયું. હંસ ચારવા જવાનો વખત થયો. “હવે કાલે વાત” આમ કહીને ચમ્પા પાછી વળી ત્યાં તો ‘છું છું’ કરતું એક છછુંદર મળ્યું:

“ચમ્પાજીદેન, ચમ્પાજીદેન, કેમ રટો છો?”

ચમ્પાએ એને બધી વાત કરી.

છછુંદર કહે, “ઓહો! એમાં શું? આજ રાત્રે આહી આવજો. હું છોડ લઇ આવીશ.”

ચમ્પા ઘેર આવી ને હંસ લઇને સરોવર પાળે ગઇ.

આખો દિવસ ચમ્પાને કાંઇ ગમ્યું નહિ, એ તો હંસ ભણી જુએ ને રટે. હંસને ય આજે ચારે ચરવાનું ન ગમે.

રાત પડી. હંસને ઘરમાં પૂરી જુદીએ તાણું માર્યું. ચમ્પા એની ઓરડીમાં ગઈ.

બાલમિત્રની વાતો

થોડીક વારે ચમ્પા તળાવકાંઠે જવા તૈયાર થઈ.
ત્યાં કોઈએ બારણું ખખડાવ્યું: ટપ ટપ ટકારા માર્યા.

બારણું ઉઘાડીને જુએ ત્યાં તો પેલું છછુંદર !
મૂળીઆં લઇને આવ્યું છે.

ચમ્પા ખૂબ રાજી થઈ. છછુંદરને વદાય કરી ચમ્પા
હંસ પાસે આવી.

મૂળીઆંની સુગંધ લાગી ત્યાં તો સાતેય હંસની
પરીઓ બની ગઈ ! તેજ તેજના અંબાર છૂટ્યા !

ચંપા રાજી રાજી થઈ ગઈ. બધાં ચ ખૂબ
રાજી થયાં.

પણ ત્યાં તો પેલી જુદી આવી પહોંચી. તાજું
ઉઘાડીને એ ઘરમાં આવી. એને મૂળીઆંની વાસ આવી !

એ કહે, “ આ શું ગંધાય છે ? ”

પાસે મૂળીઆં પડ્યાંતાં. ડોશીએ તો મૂળીઆં
લઇને સુંઘ્યાં. પરીઓ સિવાય જે કોઈ મૂળીઆં સુંઘે
તે મરઘી બની જાય એવો શાપ હતો. ડોશી તો મરઘી
બની ગઈ !

સોનેરી હંસ

ચમ્પા કહે. “અરે ! આ તો મરઘી બની ગઈ !
હવે શું કરવું ?”

પણ ત્યાં તો મરઘીએ બહાર નીકળીને ઢોલ મૂકી.
બધાંએ બહુ વાટ જોઈ પણ મરઘી પાછી જ ન આવી.

પછી તો ચમ્પા સાતે પરીઓ સાથે રમીજમીને
આનન્દ કરવા લાગી.

“ ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ? ”

જમાલખાં કરીને એક પટાવાળો હતો. બિચારાની ઉમ્મર થયેલી એટલે એને કશું યાદ ન રહે. વાત વાતમાં બધું ભૂલી જાય !

એકવાર જમાલખાંને એના સાહેબે કહ્યું, “જમાલખાં ! જવ, અણીઆળી ગામ જઈ એના મુખીને તેડી આવો. ”

સાહેબ જમાલખાંને બરાબર જાણખતા'તા. એમણે જાણ્યું કે વખતે મિયાંને ગામનું નામે ચ યાદ નહિ રહે. સાહેબે તો એક અણીવાળી સોટી કરી આપી ને કહ્યું, “જુઓ અણીવાળી સોટી ઉપરથી અણીઆળી ગામ યાદ રાખતા જજો. ”

જમાલખાં કહે, “ અરઘા સાબ. ”

“ ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ? ”

સોઠી લઈને જમાલખાં તો ચાલ્યા. મોઢેથી
“ ગોખતા જાય, “ અણીઆળી, અણીઆળી, અણી-
આળી. ”

ચોમાસાનો વખત હતો એટલે ઠેર ઠેર પાણી
ભરાએલું. જમાલખાં તો ધીરે ધીરે ચાલવા મંડયા.

આગળ જતાં એક નાનો વહેજો આવ્યો. અન્દર
કાંઈ ઝાઝું પાણી નહિ, પણ કાદવકીચડ ખૂબ.

મિયાં મનમાં કહે, “ ક્યા કરું ? પગરખાં કાઢીને
ઉતરું કે એમને એમ ઉતરું ? ક્યા કરું ? ચલ જાઉં કે
ટપ જાઉં ? ”

એ ચાર ઘડી સુધી જમાલખાં તો વિચારમાં પડી
ગયા. છેવટ એમણે ટપી જવાનું નક્કી કર્યું.

લાકડીનો ટેકો મૂકી જમાલખાં વહેજો ટપી ગયા,
પણ પાતળી લાકડી તે કાંઈ એમનો ભાર ઝીલી શકે ?
કડાક લઈને લાકડી ભાગી ગઈ.

જમાલખાં ખાલી હાથે આગળ ચાલ્યા.

બાલમિત્રની વાતો

થોડેક ગયા એટલે એમણે પેલું ગામ સંભારવા માંડ્યું. પેલી લાકડી તો મળે નહિ, હવે કેમ કરી ગામ યાદ આવે ?

મિયાંએ તો બહુએ ગોખ્યું પણ કાંઈ નામ યાદ ન આવ્યું.

હવે જમાલખાં ગભરાયા, આ સાંઝ તો પડી જશે. કામ નહિ થાય તો સાહેબ વઢશે. હવે કરવું શું ?

એટલામા મિયાંને કંઈક યાદ આવ્યું: હાં, હાં, નામ યાદ આ ગયા ! ‘ ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ? ’ એ નામ થા !

પેલા ગામનું નામ તો યાદ ન રહ્યું પણ એમણે આ ‘ ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ? ’ ગોખવા માંડ્યું.

થોડેક આગળ ગયા એટલે એક ગામ આવ્યું. જમાલખાંએ એક ખેડુતને પૂછ્યું, “ અબે, ‘ ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ’ શીધર હે ? ”

ખેડુત કહે, “ બાપુ, એ તો આ નહિ, આગળ આવ. ”

“ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ?”

મિયાં તો વળી આગળ ચાલ્યા. બે ખેડૂત
“ખેડતા’તા. મિયાંએ એમને પૂછ્યું,

“અબે, ‘ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં’ કીધર હે ?”

ખેડૂત તો હસવા મંડ્યા. “આવું નામ તો
આજે સાંભળ્યું !”

સાંઝ પડવા આવી એટલે મિયાં તો થાક્યા.
મનમાં કહે, “સાહેબે નકામો ધક્કો ખવરાવ્યો. એમણે
ગામનું નામ જ ખોટું કહ્યું હશે. ચાલ, હવે પાછો જાઉં.”

જમાલખાં તો પાછા આવ્યા. સાહેબ કહે, “કેમ
જમાલખાં મોટું થયું ? મુખી ક્યાં છે ?”

“અરે સાબ, તમે તો ગામનું નામ જ ખોટું કહ્યું
હશે. લાખ માણસને પ્રછી એયું પણ કોઈને ખબર જ
નહોતી ! સૌ કહે, ‘આવું નામ તો આજે જ સાંભળ્યું !’”

સાહેબ કહે, “અરે, હું ગઈ કાલે જ એ ગામ તો
જઈ આવ્યો છું. આ અહીંથી પૂરા બે ગાઉએ ય નથી.
મિયાં તમે નામ જ ભૂલ્યા હશે. ”

બાલમિત્રની વાતો

“અરે, નહિ સાબ, બરાબર યાદ રખાયા. બરાબર ગોખા થા: ‘ચલ જાઉં કે ટપ જાઉં ?’ ઈસમેં યાદ રખનેકા કયા હૈ ?”

સાહેબ તો હસી પડયા. “અરે મિયાં, એ નહિ અણીઆળી નામ હતું અણીઆળી : તમને અણીવાળી સોટી આપી હતી ને ?”

જમાલખાંને હવે ખર્ નામ યાદ આવી ગયું !

આખી કચેરી ખડ ખડ હસી પડી.

રાજા અને સુગરી

એક હતી સુગરી. એક હતો રાજા.

રાજાના બાગમાં સુગરીએ માળો બાંધ્યો. રૂપાળો માળો. બહુ સોનેરી !

ફરતાં ફરતાં રાજાએ માળો દીઠો. એ કહે “કેવો સુંદર માળો ! કેવું સુંદર સોનું !”

રાજાએ સિપાઈને હુકમ કર્યો, “લઈ જાવ આ માળાને ખજાનામાં.”

સુગરી બિચારી થું કરે ? સિપાઈ તો માળો લઈ ગયા.

બપોરે રાજાએ કચેરી ભરી.

સિંહાસન ઉપર રાજા બેઠા છે. સાચાખોટાનો ન્યાય કરે છે.

બાલભિવ્રતની વાતો

એટલામાં સુગરી ત્યાં આવી. સુગરી તો આમ ઉડે, તેમ ઉડે ને બોલતી જાય,

“રાજ ચોરટો,
મારો માણો ચોરો.”

રાજ કહે, “ભરદરબારમાં મારું અપમાન ? કોણ છે ? પકડો આ સુગરીને.”

પાંચ પચીસ સિપાઈ છૂટ્યા. પકડનાર પાંચ પચીસ ને સુગરી બિચારી ઝેકલી. નાનકડો જીવ : એ તે કેટલું ઉડે ? બિચારી થાકી ગઈ.

સિપાઈએ એને પકડી લીધી.

રાજએ રાણીને કહાવ્યું, “આને તેલમાં તળી નાખજો.”

રાણીએ ચુલા ઉપર કઢાઈ મૂકી. તેલ તપાવીને જ્યાં સુગરીને મહીં નાખવા જાય છે, ત્યાં તો સુગરી ભરંભરં ભટ્ કરતી ઉડી ગઈ !

સુગરી ઉડતી જાય ને બોલતી જાય,

રાજા અને સુગરી

“ રાજા ચોરટો,
મારો માળો ચોરો. ”

રાજાને ખૂબ રીસ ચડી. સો સિપાઈ સુગરીની
પાછળ પડ્યા.

બિચારી સુગરી ફરીથી પકડાઈ.

રાજા કહે, “ લાવને એને ગળી જ જાઉં. પછી
ક્યાં જશે ? ”

રાજા તો સુગરીને ગળી ગયો. નાકિકાને દૂધા
માર્યા, વખતે સુગરી બહાર નીકળી જાય.

પણ પેટમાં જઈને સુગરી તો મંડી ચાંચો મારવા !

રાજાને પેટમાં બહુ દુઃખ થવા મંડ્યું. એ કહે,
“ આ તો ખોટું થયું. ”

રાજાએ નોકરને તલવાર આપીને કહ્યું, “ જો જ,
આ કાન ઉઘેડું છું તે ચકલી બહાર આવે એટલે
એને મારી નાખજે. ”

નોકર તલવાર પકડીને ઉભો.

બાલમિત્રની વાતો

રાજાએ એક કાન ઉઘેડ્યો. કાન વાટે ગસુરી
બહાર નીકળી.

નોકરે તલવાર મારી, પણ સુગરી તો ફરફર
કરતી ઉડી ગઈ. તલવાર પડી રાજાના નાક ઉપર. રાજા
સાહેબનું નાક કપાઈ ગયું !

ઉડતી ઉડતી સુગરી કહે,

“ રાજા બૂચો

રાજા બૂચો

રાજાનું નાક કપાઈ ગયું. ”

ચમ્પા અને પરીઓ

જંગલ હતું. એમાં એક ઘર હતું. ચમ્પા ને એની મા એમાં રહે.

ચમ્પાની મા ખિયારી ધરડી હતી. ઘરમાં બીજું કાંઈ કમાનાર નહોતું. માદીકરી માંડમાંડ પેટ ભરે.

પણ ચમ્પા આનન્દી હતી. રોજ સવારમાં એ વહેલી ઉઠે, કાચલ ને મોરના ટહૂકા સાંભળે, મીઠાં ગીત ગાય ને ઉગતા સૂરજના રંગ જુઓ.

કાંઈ દિવસ ચમ્પા ઝરણાને કાંઠે જાયે, લીલી ઘેરે ઉપર બેસે ને મીઠા ખળખળાટ સાંભળે.

એક દિવસ ચમ્પા ઝરણા કાંઠે બેઠી'તી, ઝીણું ઝીણું ગાતી'તી; ત્યાં એણે એક પથ્થર હાલતો દોઢો. એને થયું, શું હશે એ ?

ત્યાં તો પથ્થર ઉચકાયો ને મહી'થી એક પરી ઉપર આવી. પરીના શરીરમાંથી તેજ તેજના અમ્બાર

બાલમિત્રની વાતો

છૂટતા'તા, એણે સુન્દર ઘોળાં કૂલનો પોશાક પહેર્યો'તો, હાથમાં એક હીરાજડિત વીંટી હતી.

ઉપર આવીને પરી લીલી ધરે ઉપર બેઠી. પાછળ બીજી છ પરીઓ પણ નીકળી.

ચમ્પા પરીઓ સામે જોઈ રહી. અ તો ઘેર જવાની વાત જ ભૂલી ગઈ.

ઘડીક વિસામો ખાઈને સાતે ચ પરીઓ ઉડી ગઈ.

હળવે રહીને ચમ્પા પેલા પત્થર પાસે ગઈ. એ કહે, “લાવને આ પત્થર ખસેડીને જોડું. નીચે શું હશે?”

પણ પત્થર કાંઈ ચમ્પાથી હાલે એવો નહોતો. એણે ધણીય મહેનત કરી પણ પત્થર ન ખસ્યો.

થાણીને ચમ્પા ઘેર જતી હતી, એટલામાં એની નજર એક હીરાજડિત વીંટી ઉપર પડી. એને થયું, આ તો પેલી પરીની વીંટી !

ચમ્પા કહે, “બિચારી પરી વીંટી શોધતી હશે. લાવને ઘડીક અહીં જ બેસું. પરી આવે તો આપીને પછી ઘેર જાઉં.”

ચમ્પા અને પરીઓ

ચમ્પાની વાત સાચી પડી ! ઉડતી ઉડતી પેલી પરી ત્યાં આવી ને પથ્થરની આસપાસ વીંટી ઓળવા લાગી.

વહેલે વહેલે ચમ્પાએ પાસે જઇને કહ્યું, “ પરી-જેન, વીંટી ઓળો છો ને ? દયો, આ રહી. ”

પરી તો વીંટી જોઇને રાજી રાજી થઈ ગઈ. એ કહે, “ હાથ, સાઈં થયું; નહિ તો આજ રાતે પરી-રાણીના દરબારમાં ન જવાત ! ”

પરી તો ચમ્પાને ભેટી પડી. જતાં જતાં પરીએ ચમ્પાને વરદાન આપ્યું, “ તું માગીશ એ મળશે. ”

પરી ઉડી ગઈ. ચમ્પા ઘેર ગઈ.

બિચારી મા તો ચમ્પાની વાત જોઇને બેસી રહી હતી.

ચમ્પા આવી એટલે માએ ગરમામાંથી ટાઢો ફેટલો કાઢ્યો ને એને ખાવા બોલાવી; પણ ચમ્પાને થયું કે માથી આવો ટાઢો ફેટલો નહિ ચવાય, એને તો ઉનો ઉનો શીરો મળે તો સાઈં.

બાલભિવ્રતની વાતો

ત્યાં તો થાળીમાં ઉનો ઉનો શીરો પીરસાયો !

મા કહે, “અરે ! આ શીરો ક્યાંથી ? ચમ્પા,
બેટા, જોને; આ શું છે ?”

ચમ્પાને પરીનું વરદાન સાંભર્યું. એને થયું કે
પરીનું વરદાન ખરૂં પડ્યું ! એણે માંડીને માને બધી
વાત કરી.

પછી તો ચમ્પા જ ચિન્તવે એ મળે ! માદીકરી
ખાય, પીએ ને મઝા કરે.

વળી એક દિવસ ચમ્પા પેલા ઝરાને કાંઠે જઈને
બેઠી. એને થયું, આજે ય પરી આવે તો કેવું !

ઘડીક થઈ ત્યાં તો પત્થર હાડ્યો. એક, બે:
એમ સાતે ય પરી બહાર નીકળી.

પણ આજ તો સાતે ય પરીઓનાં મોં ઉતરી
ગયાં તો. પોંશાક મેલો થઈ ગયો તો !

ચમ્પાને રોવું આવ્યું. હજીવે રહીને એણે પૂછ્યું,
“પરીબહેન, આજ આટલાં ઉદાસ કેમ છો ? મારા
સમ, સાચું કહેજો.”

ચમ્પા અને પરીઓ

એક પરી કહે, “અરે બહેન ! કહેવાની વાત નથી. આજ પરીરાણીએ અમને સૌને જુદા જુદા રંગના પોશાક પહેરી લાવવાનું ફરમાવ્યું છે. બીજી પરીઓએ રંગ પસન્દ કરી લીધા છે : લીલો, વાદળી, ઘોળો, રાતો, સોનેરી, નારંગી અને ગુલાબી રંગ તો પસન્દ થઈ ગયા છે ! હવે અમને કોઈ નવો રંગ નથી મળતો ! અરેરે ! આજ અમારાથી પરીરાણીના દર-બારમાં નહિ જવાય !”

એક ઘડી ચમ્પા વિચારમાં પડી, પણ ત્યાં તો એને કંઈક સાંભર્યું. વહેલી વહેલી એ બોલી ઉઠી, “પરીબહેન, પરીબહેન, મને નવો રંગ જડયો છે ! જાવ, પેલા ખાખરા ઉપરથી થોડાંક ફેશુડાં લઈ આવો. હું તમને સરસ કેસરીભાતનો પોશાક કરી આપીશ. ”

સાતેય પરીઓ રાજી રાજી થઈ ગઈ. એક ઘડીકમાં એમણે ચમ્પા પાસે ફેશુડાંનો મોટો ઢગલો કર્યો.

આખી રાત મહેનત કરીને ચમ્પાએ કેસરીભાતના સાત પોશાક તૈયાર કરી લીધા.

બાલમિત્રની વાતો

પરીઓ ખૂબ રાજી થઈ. સાતે ય જણે પોશાક પહેરી દીધો. જતાં જતાં પરીઓ કહે, “ચમ્પાબહેન, રામ રામ !”

ચમ્પાને પરીરાણીનો દરબાર જોવાનું મન થયું. એ કહે, “પરીબહેન, મને તમારો દરબાર ન બતાવો ?”

“જરૂર, જરૂર, અમે પરીરાણીને પૂછી જોઈશું. આજ સાંજે તું અહીં આવજ. અમે તને તેડી જઈશું.”

આમ કહીને પરીઓ ક્યાંક ઉડી ગઈ. ચમ્પા ઘેર ગઈ.

સાંજ પડવા આવી, એટલે ચમ્પા પાછી આવીને પેલા પથર પાસે બેઠી.

સાંજ પડી એટલે ચમ્પા પાસે આવીને એક પરી બોલી, “બહેન, તારી વાત સાંભળી પરીરાણી બહુ રાજી થયાં છે. તારે માટે એમણે આ રૂપાળો પોશાક પણ મોકલ્યો છે.”

ચમ્પા અને પરીઓ

ઘોળાં ફૂલનો ચણીઓ હતો, ગુલાબની ચોળી હતી!
ચમ્પાએ પોશાક પહેરી લીધો. પરીએ પથર
ઉંચક્યો; નીચે એક સોનેરી નીસરણી જણાઈ.

પરી અને ચમ્પા નીચે ઉતર્યા.

નીસરણી ઉતરી પરી આગળ ચાલી. ચમ્પા
સાથે ચાલી.

ચમ્પા તો પરીરાણીનો દેશ જોઈ ગાંડી ગાંડી થઈ
ગઈ! આરસના રસ્તા હતા, આસપાસ આસોપાલવ
ને બોરસલીનાં ઝાડ હતાં, ચારે કોર ફૂલ ફૂલ પથરાઈ
રહ્યાં હતાં.

ચમ્પા તો ખૂબ રાજી થઈ. પરીરાણીએ એને માટે
એક સુંદર ગાડી મોકલી હતી.

ગાડીમાં બેસી ચમ્પા પરીરાણીના મહેલમાં આવી.
પરીરાણીય એને જોઈ ખૂબ રાજી થઈ.

પરીનો દરબાર ભરાયો. હીરાની દીવીઓમાં દીવા
પ્રકટયા ને ચારેકોર ઝળાંઝળાં થઈ ગયું. પછી તો

બાલમિત્રના વાતો

પરીઓએ ગીત ગાયાં ને નાચ કર્યો, ખૂલખૂલે સુન્દર ગીત ગાયું.

દરબાર પૂરો થયો. સૌ વદાય થયાં. ચમ્પાને આખો મહેલ બતાવીને પરીરાણી એને એક મોટા ઓરડામાં તેડી ગઈ.

ઓરડામાં કેટલું ય ઝવેરાત પડ્યું હતું.

પરીરાણીએ ચમ્પાને કહ્યું, “ ચમ્પા, તને માફ સંભારણું આપું ને ? લે, આમાંથી ગમે તે એક ચીજ ઉપાડી લે. ”

ચમ્પાએ એક નાની કાથળી ઉપાડી લીધી.

પરીરાણી બહુ રાજી થઈ. એ કહે, “ બહેન, તે સંભારણું તો સાફ લીધું. એ કાથળીમાંથી કદિ પૈસા નહિ ખૂટે.

પછી ચમ્પા ને પરીરાણી બાગમાં ફર્યા ને બેઠી ગયાં.

બીજા દિવસે ચમ્પા ગાડીમાં બેસી ને પાછી વળી.

ચમ્પા અને પરીઓ

સોનેરી નીસરણી ચડી ચમ્પા ઉપર આવી ને
દોટ મૂકીને ઘેર ગઈ.

ચમ્પાએ માને બધી વાત કરી ને પેલી કા-
થળી આપી.

આખો દિવસ રમીને રાત્રે ચમ્પા ઊઘી ગઈ.

સવાર પડ્યું, એટલે ચમ્પા જગી. જોયું તો પેલો
પોશાક ન મળે ! એને થયું, અરે ! આ તે સ્વપ્નું
આવ્યું તું કે શું ?

પણ મા પાસે પેલી કાથળી જોઈને એને
નિરાંત વળી.

પછી તો ચમ્પા ચિંતવે એ ખાવાનું મળે, એને
જોઈએ ત્યારે પેલી કાથળીમાંથી પૈસા ય મળે !

હવે માદીકરી ખાય છે, પીએ છે ને આનન્દ-
કલોલ કરે છે.

એક મત

લાખ મત લડખડી,
સો મત સડસડી,
પણ એક મત
બિચારી ખાપડી,
તે ઉભે માર્ગે
મેલ્યાં તાપડી. ”

એક હતું સસલું, એક હતો સાપ ને એક હતું
શિયાળ.

ત્રણે જણાં ભાષખન્ધ હતાં: એક સાથે રહેતાં હતાં.
વાત કરતાં વાત નીકળી, “ વખતે દવ લાગે તો
આપણું શું થાય ? ”

સસલું કહે, “ અંહ, એમાં થવું તું ? આખું

એક મત

જંગલ બળે તોય શું? હું તો લાખ મારગ જાણું છું !
એક ઘડીમાં ક્યાંનું ક્યાંય ભાગી જાઉં. ”

સાપ કહે, “હું, આપણે ય કાંઈ શિયાળખાઈ
જવા નથી. સો મારગ સૂઝી જાય ! એમ કાંઈ બળી
મરાય છે ? ”

શિયાળખાઈ બોલ્યાં, “ભાઈશાખ, આપણને તો
લાખ મારગની ખબર નથી. પૂરા સોય મારગ હું નથી
જાણતી ! હું તો એક ઉપાય જાણું છું : દવ લાગે તો
આ ઉભે રસ્તે દોડી જાઉં, પછી જ થાય એ ખરું. ”

સસહું ને સાપ હસી પડ્યાં. સાપ કહે, “અરે
ખિચાડું શિયાળ ! મૂરખ લાગે છે ! એક મતિયું : એક
જ માર્ગ જાણે ! ”

સસહું કહે, “અરેરે ! એનું તે થશે શું ? બાપડું
ઢાક દિવસ બળી મરશે ! ”

શિયાળ કાંઈ બોલ્યું નહિ.

બાલમિત્રની વાતો

એમ કરતાં એક વાર વનમાં દવ લાગ્યો. ખરે-ખરો દવઃ લીલાં ને સૂકાં ઝાડ ભડભડ સળગી ઉઠ્યાં. જનજનાવર નાશી છૂટ્યાં.

બળબળતો દવ પાસે આવ્યો. સાપ કહે, “ઓહો ! આ તે કાંઈ દવ કહેવાય ? આ તો તાપણું છે. હમણાં હોલવાઈ જશે. ખાલી મક્તનું કાણુ દોડી મરે ? ”

સસલું કહે, “એ તો ઉનાળો છે તે જરા સળગે. એમાં બ્હીલું શું ? આ હમણાં ટાકું પડશે. ”

પણુ શિયાળ કહે, “હું તો બહુ છું. એ તાપ આપણાથી નહિ સહેવાય. રામ રામ. ”

સસલું કહે, “સાવ બ્હીકણુ બિલાડી છે ! ”

સાપ કહે, “શિયાળની બત ખરીને ? હમણાં થાકીને પાછું આવશે. ”

સસલું ને સાપ નિશ્ચિત સૂતાં.

એક મત

એક ઘડીમાં દવ ચારેકાર ફરી વળ્યો: ઝાંડે ઝાંડ.
સળગી ઉઠ્યાં, ધરતી બધી તપી ઉઠી.

સાપ આમથી નીકળ્યો. સસલું તેમથી નીકળ્યું.

“આ હમણાં નાશી જઈશું. હમણાં દવ વઢી
જઈશું.”

પણ એમ નસાય શી રીતે ? એ ધગધગતો તાપ
ને એ બળબળતા બપોર !

સાપનું શરીર દાઝી ગયું,

સસલાની આમડી બળી ગઈ.

બેય પડ્યાં.

સાંઝ પડી. દવ હોલવાઈ ગયો. પાછાં વળી પંખી.
માળે બેઠાં, જનજનાવાર પાછાં વળ્યાં.

શિયાળ કહે, “લાવને પેલાં બેયની બબર તો
કાઢું.”

શિયાળ પાછું આવ્યું. જુએ ત્યાં તો આમ ડોક.
નાખીને સસલું પડેલું. આમ કરીને સાપ પડેલો. બેય
મરી ગયેલાં !

બાલમિત્રની વાતો

શિયાળની આંખમાં આસુ આવ્યાં: “અરેરે !
આપડાં બળી મૂચ્યાં !”

ઢાઢએ એની કવિતા કરી:

“લાખ મતલડબડી,
સો મત સડસડી,
પણ એક મત
બિચારી આપડી,
તે ઉભે માગે
મેલ્યાં તાપડી.”

રાજકુંવરી

એક હતો રાજ. એક હતી રાણી.

એય જણ લલાં હતાં. હોશિયાર ને વિવેચી હતાં.

દેશપરદેશમાં એયનાં વખાણ થતાં, દેવનો અવતાર
ગણાતાં.

પણ રાજરાણીને એક દુઃખ હતું. એમના ખોળા
ખુંદનાર એકેય કુંવર નહોતો, સોનાની ઢીંગલીએ
રમનાર એકેય કુંવરી નહોતી !

રાજરાણી રોજ ચિન્તા કરે છે, ભગવાનને અરજ
કરે છે.

રાજમહેલ પાસે એક જંગલ હતું. એમાં સાત
પરીઓ રહેતી હતી.

લોક બધાં કહેતાં, “ પરીઓ બહુ દયાળુ છે.
દુખીઓનાં દુઃખ ટાળે છે : માગે એ આપે છે. ”

એકવાર રાણી કહે, “ લાવને એ પરીઓ પાસે
જઈ. અમને દયા આવે તો ! ”

બાલમિત્રની વાતો

સોનાના રથમાં બેસી રાણી જંગલમાં આવી.

ફરતાં ફરતાં રાણી એક ઝરણાકાંઠે આવી.

ચોકખું ચણક પાણી ખળખળ વહેતું હતું. રાણી
તો ઝરણાને કાંઠે એક પથર ઉપર બેઠી.

એક ઘડી વીતી ગઈ. એવામાં એક પરી ત્યાં
હડતી હડતી આવી. રાણી બહુ રાજી થઈ. વહેલે વહેલે
પરીને પગે પડી ને એ બોલી, “ પરીબહેન, માફ દુઃખ
ટાળો. ”

પરીએ બધી વાત સાંભળી. પછી એણે કહ્યું.
“ રાણીબહેન, દયો આ કેશુડાનું ફૂલઃ દશમે મહિને
તમને રૂપરૂપના અવતાર જોવી એક કુંવરી મળશે. આ
ફૂલને જળવળે. કામ પડે તો એક પાંદડી તોડજે ને
‘ પરીબહેન ’ એમ કહેજે એટલે આવીને હાજર થઈશું.”

રાણી રાજી થઈ. પરીની રજા લઈને પાછી ગઈ.

દશમે મહિને રાણીને એક કુંવરી અવતરી. રાજ-
રાણી રાજી થયાં. રૈયત બધી ખુશી થઈ.

રાજકુંવરી

કુંવરી દશ વાસાની થઈ. રાણીને પરીઓ નોતરવાનું મન થયું. એક પાંખડી તોડી ને ‘પરીબ્રહેન’ એમ કહ્યું ત્યાં પેઢી પરી દેખાઈ. રાણીએ સાતેય પરીને નોતડું દીધું.

×

×

×

સૌ આનન્દમંગળ કરતાં’તાં, હસી હસીને કુંવરી સામે જોતાં’તાં; એવામાં આઠમી પરી આવી. આઠમી પરી રીસતું જણું. એનો ક્રોધ તો કયાંય માય નહિ ! એ કહે, “ મને નોતડું કેમ નહિ ? ”

રાણી રડવા લાગી. “ પરીબ્રહેન, તમારું નામ-ડામ જણતી નહોતી, ઘરગામની ખબર નહોતી. કયાં જઈને નોતડું દઉં ? ”

પણ પરી તો ખૂબ ખીજઈ હતી. એણે શાપ આપ્યો. “ સૂરજનાં કિરણ દેખજો ને ઘોણું હરણ ખની જાશે. સોળ વરસ મારો શાપ ચાલજો. ”

આઠમી પરી ઉડી ગઈ.

બાલમિત્રની વાતો

સૌ રડવા લાગ્યાં. “અરેરે ! આજ સુખી તો ‘ઉધતી કુંવરી’ની વાત સાંભળતી’તી; પણ આ તો નજરે દીઠું ! અરેરે ! હવે શું થશે ? ”

ખીજ પરીઆએ એક ભોંયર તૈયાર કર્યું ને એમાં માદીકરીને રાખ્યાં.

દિવસ ને રાત માદીકરી ભોંયરામાં જ રહે. લાખ લાખ મીણખત્તી પ્રકટાવે ને લાખ લાખ અગરખત્તી સળગાવે.

એમ કરતાં કુંવરીને સોળમું વર્ષ બેઠું. રાણી કહે, “હાથ, આ એક વર્ષ વીતી જાય તો સોમ નાશાં ! ”

x x x

“ભોંયરામાં એક કુંવરી છે. કમળ જેવી આંખો છે, પોપટ જેવું નાક છે, હેમવર્ણી એની કાયા છે ! ”

દેશદેશના રજવાડામાં વાત ચાલી છે. ભાટચારણે ફેલાવી છે. રાજકુંવરોએ કાને ધરી છે.

એક કહે, “માગું કરું.” બીજો કહે, “છખી

રાજકુંવરી

મોકલું.” ત્રીજો કહે, “વઝર મોકલું.” ચોથો કહે,
“જાતે જઈ.”

માગાં કુંવરી પાછાં વાળે છે, છબીને એ જોતી
નથી, કોઈ કુંવર એને ગમતો નથી.

છ માસ વીતી ગયા.

સત્તારનો પહોર છે. નાહીધોઈને કુંવરી અંબામાનું
ધ્યાન ધરે છે, ત્યાં દાસી આવી. “બહેનબા, ઉપર કોઈ
ચારણુ આવ્યા છે. રાજકુંવરની છબી લાવ્યા છે. કહે
છે, કે ‘કુંવરીબાને મળવું છે.’”

પૂજાપાત્રી કરી રહીને કુંવરીએ ચારણુને બોલાવ્યા
ને છબી જઈ.

કુંવર જાણે હમણાં બોલશે ! મોઢું હસુ હસુ થઈ
રહું છે, કશીને મેત્રાડી મોળીડું બાંધ્યું છે, ખભે ઢાલ
લટકાવી છે, કડે તરવાર છે, હાથમાં ભાલો ચમકે
છે, મસ્તાની ઘોડે સ્વારી કરી છે.

કુંવરી કહે, “બારોટજી, કુંવરને કહેજો ‘છ માસ
વીતી જશે, સોળ વર્ષ પૂરાં થશે, એટલે મળીશું.’”

બાલમિત્રની વાતો

ખોંખારીને બારોટજી ઉઠ્યા ને વદાય થયા.

x

x

x

ત્રણ માસ વીતી ગયા; પણ રાજકુંવરને ત્રણ જન્મના સાંભર્યા ! ક્યારે સન્દેશે મળે ને હું સામે જાઉં ! ક્યારે ધુધરા ધમકે ને હું રાજ થાઉં ! ક્યારે કુંવરી આવે ને હું મળું !

રાજકુંવરની આંખમાં ઉઘ નથી, પેટમાં જૂખ નથી, મનમાં શાન્તિ નથી : એક કુંવરીની ઝંખના છે.

રાજજી કહે. “ બારોટજી, ગમે તેમ કરીને ય કુંવરીને બોલાવો. નહિ તો કુંવર હાથથી જશે ! ”

બારોટજી કુંવરી પાસે ગયા ને એને બધી વાત કહી.

(૨)

માતાપિતાની રજ લીધી, સો સાહેલી સાથે લીધી, ને સોનાની પાલખીમાં બેસે કુંવરી રતોવાઈ નીકળી. હજી ત્રણ માસ બાકી હતા. ક્યાંક સૂરજનાં કિરણ પડે તો ? પાલખી ફરતો અંધારપછેડો વીંટયો. બારોટજી એના રખવાળ બન્યા.

રાજકુંવરી

અડધો રસ્તો કપાઈ ગયો. સવાર થયું ને સૌ થાક
ખાવા બેઠાં. સૂરજ ભગવાને ડોકીઈ કર્યું.

બારોટજી જરા આઘા ખસ્યા એટલે એક દાસી
પાસે આવી. હળવેક દધને અંધારપછેડો ખસેડયો :
ઝળઝળ ઝખખાક ! સૂરજનાં કિરણે પાલખી ઝળકી ઉઠી;
પણ અરે ! આ શું ? એ કાણ નાહું ? ધોળું હરાણુ અહીં
ક્યાંથી ?

પડદો ખસેડીને જુએ ત્યાં તો કુંવરી ન મળે !

બારોટજી દોડતા આવ્યા, દાસીઓ ગભરાતી
આવી. “ અરે ! આ તો છુંડું થયું ! પેલી પરીએ પડદો
ખસેડયો ને કુંવરી હરાણુ બની ગઈ ! હવે ? ”

સૌ સાહેલીઓ પાછી વળી, બારોટજી કુંવર પાસે
મયા ને એને બધી વાત કરી.

સૌ કહે, “ હશે, ભગવાનને ગમ્યું તે ખરું.”

કુંવરના દુઃખનો પાર નથી. નથી કાળીઓ અન્ન
ખાતો, નથી ધુંટડો પાણી પીતો, ન તાત કે વિગત.

બાલભિન્નની વાતો

(૩)

મેવાડી મોળીહં બાંધી, હાલતરવાર લટકાવી,
હાથમાં ભાલો લઈ કુંવર શિકારે નીકળ્યો.

મનમાં કહે, “સાંજ પાછું કોને આવવું છે ?
કુંવરીનો પત્તા મળશે તો ઠીક છે, નહિ તો જીવવું જ
કોને છે ?”

રાત્ર કહે, “બેટા, લાવલશકર લેતા જવ. ખારો-
ટજીને તેડતા જવ.”

પણ કુંવર કહે, “બાપુજી, આજ તો મારે એક્લા
જ જવું છે.”

x

x

x

ખરૂર ખટ.

નદીકાંઠે વેલો પાછળ ફાણ નાસે છે? ઘોણું હરણ!
લાવ એને પકડું.

કુંવરે ઘોડો ફેંક્યો. પવનપંખાળો ઘોડો ઉપડ્યો;
ઘડીકમાં હરણ પાસે. એ... પકડાયું ! પણ ના રે. વાંછી
ડોકે હરણે કુંવર સામું બેઠું ને ફાળ ભરી. પણ આ તો

રાજકુંવરી

કુંવરે તીર છોડ્યું : પાતળો પગ વીંધી તીર અદૃશ્ય થયું.
હરણે ય અદૃશ્ય થયું.

લોહીને ટીપે ટીપે કુંવરે ઘોડો દોડાવ્યો.

અન્ધાર થયું છે, કુંવર રસ્તો ભૂલ્યો છે, એક ઝુપડા
પાસે આવ્યો છે.

નીચે ઉતરી કુંવરે બારણું ખખડાવ્યું. કાઠિએ
પૂછ્યું, “કાણ ?”

“ રાજકુંવર ”

બારણું ઉઘડ્યું ને એક ભલી ડોશી બહાર આવી.
કુંવર કહે, “ માજી, આજની રાત અહીં રહેવા દેશો ? ”

માજી કહે, “ ભલે.”

ઘોડો બાંધીને કુંવર અન્દર આવ્યો, ને એક પાટ
ઉપર બેઠો.

પાટ પાસે એક કુંવરી બેઠી'તી, પગે પાટો
બાંધતી'તી !

કુંવરને થયું, “ ભર જંગલમાં આ કાણ ? બારે-

બાલભિવ્રતની વાતો

ટલ કહેતા'તા એવું જ આનું રૂપ છે, એવી જ એની કાન્તિ છે ! ”

“માણ, માણ, તમે કાણ છે ! આ કુંવરી કાણ છે ? ”

x x x
ડાશીમાનું રૂપ ફેરવાઈ ગયું. હસતી રમતી પરી બની ગઈ !

પરીએ બધી વાત કરી, “આ જ પેલી કુંવરી છે. વાટમાં હરણ બની ગઈ'તી તે ! ”

પરીએ આશીર્વાદ આપ્યો, “રમો જમો ને મજા કરો. ”

x x x
કુંવરકુંવરી ખાય છે, પીએ છે ને મજા કરે છે.

૩

“આ જ પેલી કુંવરી છે.”

હોલાના સંતાપ

એક હતો રાજ. એને એક રાણી. રાણી રૂપરૂપને
અવતાર હતી, હૈયાની હેતાળ હતી.

રાજને રાણી ઉપર આગ્રું હેત.

રાણીને રાજ ઉપર આગ્રી પ્રીત.

રાજની રાણી હીંચોળા ખાટે હીંચે છે, સોનાને
પાટલે બેસે છે, સોગઠાંબાળ રમે છે ને મઝા કરે છે.

એમાં એકવાર રાજને લડાઈમાં જવાનું થયું.
દુશ્મનથી ફેજ રૈયતને લુંટતી'તી.

રાજ કહે, “હવે શું કરવું?”

ઠહાલી રાણીને મૂછીને કેમ જવાય? ઠહાલી રૈય-
તનાં દુઃખ કેમ જોવાય?

રાણી રૂદન કરે ને રાજ વિચાર કરે છે. ત્યાં રાજને
થયું, રાણીને ક્યાંક સંતાડીને જઈ.

બાલભિવની વાતો

રાજમહેલ પાસે બાગ હતો, બાગ વચ્ચે ફેવો હતો. ફેવાકાંઠે એક ઝાડ હતું.

હોલોના સંતાપ

રાજાએ પેલા ઝાડ ઉપર રાણીને સંતાડી.
સાથે ખાવાખીવાનું આપ્યું.

“ રાણી, રાણી, રડશો ના. જીત મેળવીને આવીશું
ને સુખના દિવસ લાવીશું. ”

રાણી તો ઝાડ ઉપર બેઠી. રાજા લડાઈ કરવા ગયા.

દિવસ ઉપર દિવસ વીતે છે. રાણી ઝાડ ઉપર
રૂદ્ધ કરે છે. આંખમાં હંધ નથી, પેટમાં ભૂખ નથી.
એ તો પાણી પેઠે રાજાની વાટ જોઈને બેઠી છે.

એક દિવસ બપોરનો વખત થયો. ઝાડ ઉપર
રાણી ભગવાનનું ભજન કરે છે, ત્યાં એક કાળીદાસી
આવી.

પાણી ભરતાં પેલી દાસીએ ફૂવામાં જોયું. અન્દર
રાણીનો પડછાયો પડતો'તો. પેલી દાસી કહે, “ વાહ!
હું તો રૂપરૂપની અવતાર છું. હું તો રાણી જીવી છું! ”

તે દિવસ તો રાણી આંખથી રહી. દાસી પાણી
ભરી પાછી વળી.

બાલમિત્રની વાતો

બીજ દિવસે બપોર થયા ને કાળી દાસી આવી. ફરી ય એણે રાણીનો પડછાયો જોયો ને એ બોલી, “વાહ, હું તો રૂપરૂપની અવતાર છું. તો રાજની રાણી જવી છું !”

ત્યાં તો રાણીને ખડખડ હસવું આવ્યું.

કાળીદાસીએ હંચું જોયું. એ તો ખૂબ ગુસ્સે થઈ ગઈ. “તું હસનાર કોણ ? ઉતર હેઠી.”

રાણી કહે, “નહિ ઉતરું, રાજજનો હૂકમ નથી.”

પણ કાળીદાસીએ હાથ ઝાલી રાણીને હેઠી પાડી. માથામાં ઘચ ઘચ ઘચ ત્રણ શૂળો મારી. એક ઘડીમાં રાણી હોલું બની ગઈ. પાંખ ફફડાવી ઉડવા મંડી.

કાળીદાસી કહે, “હું, ઠીક થયું. લાવ, હવે હું જઈને ઝાડ ઉપર બેસું ને રાજની રાણી બનું.”

કાળીદાસીએ રાણીનો પોશાક પહેરી લીધો, શણગાર હજી લીધો ને જઈને ઝાડ ઉપર બેઠી.

લડાઈ જીતીને રાજજ પાછા ફર્યા. ડંકા વાજ્યા ને નિશાન ફરફર્યા.

હોલાના સંતાપ

મારતે ઘોડે રાજાજી બાગમાં આવ્યા. પેલા ઝાડ હેઠળ આવીને કહે, “રાણી, રાણી, હવે હેઠે ઉતરો. ભગવાનની મહેર થઈ છે, સુખના દિવસ પાછા ઉગ્યા છે.”

ઝટ ઝટ કાળીદાસી હેઠે ઉતરી. રાજાએ એની સામું જોયું. એને થયું, આમ કેમ? આ રાણીનાં રૂપ નથી રહ્યાં! મોઢે મીઠાશ નથી રહી! આમ કેમ થયું?

કાળીદાસી કહે, “રાજાજી, તમે ગયા ને દુઃખના દિવસ આવ્યા’તા: સૂરજનો તડકા તપતો’તો ને વનવનના વાયરા વાતા’તા: એટલે શરીરમાંથી તેજ હટી ગયું, મોં ઉપરથી નૂર જતું રહ્યું.”

રાજા કહે, “હશે.”

કાળીદાસી ને રાજા મહેલમાં આવ્યાં. રાજા તો કાળીદાસીને રાણી બોલે છે: મોં માગ્યાં ધનમાલ દે છે, સોનાની ખાટે હીંચોળે છે, સોનાને ખાટલે બેસાડે છે ને સોગડાંબાજી રમાડે છે.

એકવાર રાજા ને કાળીરાણી હીંચોળા ખાટે હીંચ-

બાલમિત્રની વાતો

તાં'તાં, ત્યાં ઉઠતું ઉઠતું એક હોલું આવ્યું ને બારણાના ટોડલા ઉપર બેઠું.

હોલું બિચારું દુઃખી થાતું'તું, આંખમાંથી આંસુ જતાં'તાં કાયા કંપતી'તી.

રાજ કહે, “આ હોલાને શું દુઃખ હશે ? આટલું બધું ધ્રુજતું હશે કેમ ?”

ત્યાં તો હોલું બોલ્યું :

“હીચોળા ખાટે હીંચતાં'તાં,
સોનાને પાટલે બેસતાં'તાં,
સોગઠાં બાજી રમતાં'તાં
આજ હોલાના અવતાર થયા.”

રાજ કહે, “અરે, આ હોલું શું કહે છે ?”

પણ કાળીરાણી બધું સમજી ગઈ. એણે હોલાને ઉઠાડી મૂછીને કહ્યું, “એ તો હોલાની જાત. અકલ વગર ગમે તેમ બોલે.”

તે દિવસ રાજ ને કાળીરાણી હસ્યાં, રમ્યાં ને હીચોળા ખાટે હીંચ્યાં.

હોલાના સંતાપ

બીજે દિવસ થયો.

રાજરાણી હીચોળા ખાટે હીંચતાં'તાં એવામાં પેલું
હોલું આવ્યું ને ટાટલે બેઠું.

હોલું આજે ય રડતું રડતું બોલ્યું,

“ હીચોળા ખાટે હીંચતાં'તાં,
સોનાને ખાટલે બેસતાં'તાં,
સોગડાં બાજી રમતાં'તાં,
આજ હોલાના અવતાર થયા.”

પણ તે દિવસે ય રાણીએ એને ઉડાડી મૂક્યું.
રાજ કહે, “ માનો ન માનો, પણ હોલાને કંઈક દુઃખ છે.”

ત્રીજે દિવસે રાજએ સિપાઈને હોલું પકડવાનો
હુકમ કર્યો.

સિપાઈએ હોલું પકડી હાજર કર્યું. બાપડાના
માથામાં તણ શૂળો હતી !

રાજએ હોલું હાથમાં લીધું, ત્યાં એણે પેલી શૂળો
ઢીઢી ! રાજ હળવે રહીને શૂળો કાઢવા લાગ્યા; પણ

બાલમિત્રની વાતો

કાળીરાણી ખૂબ રીસે ભરાઈ; એ કહે, “આવાં હોવાનું આપણે શું ?”

પણ રાજ એ એક શૂળ ખેંચી કાઢી, બીજી શૂળ ખેંચી લીધી ને જ્યાં ત્રીજી શૂળ ખેંચી કાઢી ત્યાં તે રાણી જતી રાણી બની ગઈ ! તેજ તેજના અંબાર છૂટ્યા !

રાજ તો રાજ રાજ થઈ ગયો, પણ પેલી કાળી રાણીનું શું ? એ તો થર થર ધ્રુજવા મંડી; “હાય, હાય, હવે શું થશે ?”

રાજ તરવાર તાણીને ઉભો થયો : “બોલ તું કાણ છે ?”

પણ દોડીને રાણી વચ્ચે પડી : “હશે. એનું પાપ એ જાણે. એને જવા દો.”

પછી રાણીએ બધી વાત કરી. રાજ એ કાળીદાસીને ગામ બહાર કાઢી મૂકી.

પછી તો રાજરાણી રમવા જમવા મંડ્યાં, હીંચોળા ખાટું હીંચવા મંડ્યાં. સોનાને પાટલે જમવા મંડ્યાં ને સોગંદાં બાજી રમવા મંડ્યાં.

ભલો

એક હતો વેપારી. એને એક દીકરો. એનું નામ ભલો.

ભલો તે ભલો જ હતો. ભલો ઠાઈ દિવસ જુદું ન બોલે, ઠાઈ દિવસ આછું ન તોળે.

ભલો ગરીબને ખાવાનું આપે, દુખીઆનાં દુઃખ ટાળે. સૌ કહે, “આ ભલો તે ભલો જ છે. ભગવાન એનું ભલું કરશે.”

રમતાંજમતાં ભલો મોટો થયો. ભણીગણીને હોશિયાર થયો. આપ કહે, “બેટા, હવે પરદેશ જઈને વેપાર કરો.”

આપે વહાણ તૈયાર કરાવ્યું. મહીં કીંમતી માલ ભરાવ્યો.

વહાણ તૈયાર થયું, આપે એને શિખામણ દીધી, “જે જ હું, બેટા, દેશેદેશ ફરજ ને ઝાઝો નફો લાવજ.”

બાલમિત્રની વાતો

ભલો કહે, “ વાડ બાપા. ”

ભગવાનનું નામ લઇને ભલો વહાણે ચઢ્યો.

વહાણુવટીએ વહાણ હંકાર્યું.

જતાં જતાં મધદરીએ ભલાએ બીજું એક વહાણ
દીઠું. રડતાં માણસો દીઠાં.

ભલાને થયું, આ બધાં માણસો રડતાં હશે શીદ ?

વહાણુના માલિકને ભલાએ બધી વાત પૂછી.

માલિકે કહ્યું, “ હું ગુલામોનો વેપારી છું. આ
બધા ય ગુલામોને પરદેશ લઈ જઈને વેચીશ અને ઝાઝો
નફો લઈશ. ”

ભલાને દયા આવી. એને થયું, અરેરે ! આ
બાપડાં દુખીઆનું દુઃખ ટાળવું જોઈએ.

ભલાએ કહ્યું, “ભાઈ, લે આ માડું વહાણુ. અન્દર
પન્દર હજારનો માલ ભર્યો છે. તારું વહાણુ મને આપ
ને માડું તું લે. બધાં ય દુખીઆને મારે છૂટાં કરવાં છે.”

ભલો

ભલાએ પોતાનું વહાણ આપી દીધું. સૌ દુખી-
આંને એણે છૂટાં કર્યાં.

ભલાને હઝર હઝર આશિષ આપી, હરખનાં
આંસુ સારી, સૌ વદાય થયાં.

પણ એક કુંવરી ને એક દાસીનું રોવું માય
નહિ. ભલાએ એમને રોવાનું કારણ પૂછ્યું.

દાસી કહે, “ભલા વહેપારી, દૂર દેશના રાજની
આ કુંવરી છે. ભોગજેગે કેદ પકડાઈ છે. હું એની દાસી
છું. હવે અમે ક્યાં જઈશું ? અમારું શું થશે ?”

ભલાને દયા આવી. કુંવરી સાથે એણે લગ્ન કર્યા
ને એમને સાથે લીધાં.

ખાલી વહાણ લઈને ભલો ઘેર આવ્યો.

ખાપે બધી વાત પૂછી. ભલાએ બધી વાત કહી.
પણ વાત સાંભળીને ખાપને તો રીસ ચડી. એણે ભલાને
ખૂબ ઠપકો આપ્યો.

પણ ભલો એક અક્ષરેય ન બોલ્યો.

બાલમિત્રની વાતો

બીજ વરસે બાપે બીજું વહાણ તૈયાર કરાવ્યું. મહીં બાવીસ હજારનો માલ ભરાવ્યો ને ભલાને પરદેશ મોકલ્યો.

છ માસ નીકળી ગયા. ભલાને વેપારમાં ઝાઝો નફો મળ્યો.

ભલો ઘેર આવવા નીકળ્યો.

વાટમાં એક રાજની રાજધાની આવી. ભલો નવો દેશ જોવા ઉતર્યો.

પણ જ્યાં ભલો રાજધાનીમાં ગયો ત્યાં એણે કેટલાંક કેદી માણસો દીડાં. માર મારતા સિપાઈઓ દીડા.

પાસે જઈને ભલાએ પૂછ્યું. “ભાઈ, શું છે?” પેલાં માણસોએ રડતાં રડતાં કહ્યું, “બાપુ, દેશમાં દુકાળ છે, એટલે રાજભાગ નથી અપાયો. ખરી વાત કહીએ છીએ તોય આ જમદૂતોને દયા નથી આવતી!”

ભલાને ભલાઈ કરવાનું સૂઝ્યું.

એણે સિપાઈઓને પૂછ્યું. “આમનો કેટલો કર બાકી છે?”

લલો

૪ સિપાઈ કહે, “બધાયના મળીને દશ હજાર રૂપિયા.”

લલો કહે, “ભાઈ, પેલું પાંત્રીશ હજારના માલવાળું વહાણ તમને આપી દઉં છું. આ બાપડાંને છોડી મૂકા.”

લલાએ બધાંય દુખીઆંને છોડી મૂકાવ્યાં.

સૌએ લલાને આશિષ દીધી, “ભગવાન તારું ભલું કરશે.”

ખાલી વહાણ લઈને લલો ઘેર આવ્યો.

બધી વાત સાંભળી બાપને પગથી માથા સુધી ઝાળ લાગી ! એણે લલાને ખૂબ ઠપકા આપ્યો.

પણ લલો તે લલો. એ તો એટલું જ કહે, “હશે બાપા, કોઈ દિવસ પુણ્ય આડે આવશે.”

ત્રીજી વાર બાપે એક સુંદર વહાણ તૈયાર કરાવ્યું, ને લલાને પરદેશ જવાની આજ્ઞા કરી.

દાસી ને કુંવરી લલાને પરદેશમાંય સાંભરતાં હતાં. આ વખતે એણે એમની બે છબીઓ ચીતરાવીને

બાલમિત્રની વાતો

વહાણમાં મૂકાવી. માઆપની છબીઓ તો ભલાના દિલમાં જ ચીતરાઈ હતી !

સોની રજ લઈને ભલો વિદાય થયો.

ફરતું ફરતું વહાણ એક બેટ પાસે આવ્યું.

વહાણવટીએ વહાણ ઉભું રાખ્યું. ભલો દરિયા-કાંઠે ઉતર્યો.

દરિયાકાંઠે રાજધાની હતી. રાજમહેલમાંથી રાજ એ ભલાનું વહાણ દીઠું.

રાજએ પ્રધાનજીને તપાસ કરવા મોકલ્યા.

દરિયાકાંઠે આવીને પ્રધાન ભલાને બધી વાત પૂછતો હતો, ત્યાં એણે પેલી બે છબીઓ દીઠી. એને તો ખૂબ નવાઈ લાગી !

એ મનમાં કહે, અરે ! આ તો અહીંના રાજની કુંવરી ! એની છબી અહીં ક્યાંથી ?

પણ પ્રધાન પાપી હતો. એણે રાજને છબીઓની વાત ન કરી !

ભલો

બીજા દિવસે અચાનક રાજજી વહાણ પાસે
આવ્યા. એમણે ય પેલી છખીઆ જોઈ.

રાજજી તો વહાલી કુંવરીની છખી જોઈ ગાંડા
જવા થઈ ગયા. એમણે દાસીને ય ઓળખી.

રાજએ ભલાને બધી વાત પૂછી.

ભલાએ બધી વાત કહી.

રાજ કાંઈ રાજ થયા !

એ કહે, “બાપુ, ભલાભાઈ, મારે એ એક જ
કુંવરી છે. હવે મરતા પહેલાં એકવાર એનું મોં જોવું
છે. તમે એને અહીં ન લઈ આવો ?”

ભલાએ હા કહી.

રાજ કહે, “અને હું ઘરડો થયો છું. મારી
પાછળ હવે તમને જ ગાદી મળશે. તમારાં સગાંવહાલાંને
પણ સાથે તેડતા આવજો.

ભલો કહે “ ઠીક. ”

રાજએ એક વહાણ આપ્યું, સાથે પ્રધાનને
મોકલ્યો.

બાલમિત્રની વાતો

લલો દેશમાં આવ્યો. બધી વાત સાંભળીને સૌ રાજ થયાં.

સૌને તેડીને લલાએ વહાણ પાછું હંકારાવ્યું.

પણ પેલા પ્રધાનને આ ગમતું નહોતું.

એને પોતાના દીકરા વેરે પેલી રાજકુંવરી પરણાવવી હતી, ને રાજગાદી લેવી હતી.

એણે લલાને દરિયામાં નાખી દેવાનો વિચાર કર્યો.

ત્રીજી રાત્રે વહાણ દરિયાના અગાધ જળ ઉપર ચાલ્યું જતું. લલો ને પ્રધાન તૂતક ઉપર ફરતા હતા.

લાગ જોઈને પ્રધાને ધક્કો માર્યો. ધબ્બક દઈને લલો દરિયામાં જઈ પડ્યો !

દરિયાની છોળો વડે લલો એક બેટ પાસે તણાઈ આવ્યો. આંખ ઉઘાડી ત્યાં તો લલાએ પાસે જમીન દીઠી. એના જીવમાં જીવ આવ્યો.

પણ કિનારો સીધો હતો. કેમે ય કંઈ ઉપર ચડાય એમ નહોતું.

લલો.

હવે ?

લલો કહે, “આ તો કઠિ આવેલું વહાણૂખશે !”

પણ એટલામાં એણે એક નાની હોડી દીઠી.
અન્દર એક માછી દીઠો.

લલાએ હોડીમાં બેસવા આજીજી કરી.

માછી કહે, “પણ મહેનતાણું શું આપીશ ?”

લલો કહે, “ભાઈ, મારી પાસે તો એક ફૂટી બદામે
ય નથી ! હું તને શું આપું ? આ સંભારણાની એક
વીંટી છે, જોઈએ તો એ આપું.”

માછી કહે, “કિનારે આવ્યા પછી તને જ જ
મળે તેમાંથી અડધો ભાગ આપવાનું કબલે તો હોડીમાં
લઉં.”

લલો કહે, “કબૂલ, ભાઈ.”

માછીએ લલાને નાવમાં બેસાર્યો. નીચો કિનારો
આવ્યો ત્યાં માછીએ લલાને ઉતાર્યો. માછી કહે,
“જોજ હું, તારું વચન પાળજ.”

બાલમિત્રની વાતો

લલો કહે, “હા ભાઈ, જરૂર પાળીશ.”

લલો વદાય થયો.

લલો બાપડો એક ગામથી બીજા ગામ ભટકવા ગયો.

ભગવાનનું કરવું તે પચીસમે દહાડે એ પેલી કુંવરીના શહેરમાં આવી પહોંચ્યો.

પણ ભલાની પાસે તો એકેય લુગડું સાફ નહોતું થું. એનું આશુ ય શરીર ખારા પાણીને લીધે કઢંગુ થઈ ગયું હતું.

આજખાણ આપે તો ય એને કાણ આજખે ?

લલો કહે, “હવે અહીંજ રહું. ભગવાનની મરજી શે એમ થશે.”

એક દિવસ લલો બાગમાં બેઠો હતો, ત્યાં પ્રધાન શ્રે પેલી રાજકુંવરી આવી.

ફરતાં ફરતાં કુંવરીએ ભલાને દીઠો. એને થયું,
। કાણ હશે ?

લલો

એવામાં કુંવરીએ લલ્લાના હાથમાં વીંટી દીઠી !
ઉપર પોતાની છાપ દીઠી !

કુંવરીએ પ્રધાનને પૂછ્યું, “ પેલું કાણ હશે ?”
પણ પ્રધાન કહે, “ હશે કાંઈ લિખારી. એનું
આપણે શું ?”

પ્રધાન કુંવરીને તેડી રાજમહેલમાં આવ્યો.

પણ રાજજી પાસે આવી કુંવરીએ હઠ લીધી:
“ પેલા બાગમાં કાંઈ અજાણ્યો માણસ છે એને અહીં
બોલાવો. ”

રાજજીએ માણસ મોકલ્યાં ને લલ્લાને બોલાવ્યો.

કુંવરીએ ધારી ધારીને જોયું. એણે લલ્લાને
ઓળખ્યો. પેલી વીંટીય ઓળખી.

હવે લલ્લાએ બધી વાત કરી.

સૌના આનન્દનો પાર ન રહ્યો.

લલ્લાનાં માખાપ કાંઈ રાજ થયાં !

કુંવરીની આંખે હરખનાં આંસુ આવ્યાં.

બાલભિવ્રતની વાતો

રાજજીએ પ્રધાનની લુચ્યાઈ જાણી. એમણે હૂકમ કર્યો, “ પ્રધાનને ફાંસીએ લટકાવો. ”

પણ ભલાએ કહ્યું, “ હશે, એનું પાપ એ જાણે. એને જીવતો રહેવા દો ”

રાજએ પ્રધાનને દેશપાર કર્યો ને ભલાને રાજ-ગાદી આપી.

એટલામાં ફરતો ફરતો પેલો માછી ત્યાં આવ્યો. ભલાએ એને દીઠો, એને આપેલું વચન સંભાર્યું. ભલો કહે, “ આવ બાપુ, આ અર્ધું રાજપાટ તારું. ”

પણ માછી કાંઈ ખરેખરો માછી નહોતો. એ તો એક દેવહતા. દેવે ભલાને દર્શન દીધાં ને આશીર્વાદ દીધો. “ બેટા તું સુખી થશે. ”

x x x

ભલાભાઈએ બાધું, પીધું ને રાજ કર્યું.

બાલ સાહિત્ય માળા

૧. તારામંડળ	કીં.	કાચું પૂકું	૦—૬—૦
	„	પાકું „	૦—૬—૦
૨. કુમાર વીરસેન	„		૦—૬—૦
(બીજી આવૃત્તિ)			
૩. ચાર બાલસંવાદો	„		૦—૩—૦
૪. બાલમિત્રની વાતો	„	કાચું પૂકું	૦—૬—૦
માગ ૧ લો	„	પાકું „	૦—૧૨—૦
૫. બાલકાવ્ય			૦—૩—૦
માગ ૧ લો			
૬. સિન્દબાદ શેઠ	„	કાચું પૂકું	૦—૭—૦
	„	પાકું „	૦—૧૦—૦
૭. બાલમિત્રની વાતો	„	કાચું પૂકું	૦—૬—૦
માગ ૨ જો	„	પાકું „	૦—૧૨—૦

લખો :

(૧) વ્યવસ્થાપક : ‘ બાલમિત્ર ’ કાર્યાલય
આણંદ

(૨) મન્ત્રી : પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ
વડોદરા

એકઆનાબાલસાહિત્યમાળા

૧. અંશુકિયાલાલ (બીજી આવૃત્તિ)
૨. કમળા અને ખુલખુલ
૩. વીરકથાઓ (ભાગ ૧ લો)
૪. રામો
૫. રંગની પેટી
૬. કા'નો ભરવાડ

કીંમત દરેકનો માત્ર એક આનો.

ટપાલ ખર્ચ શુદ્ધ.

સામટી નકલ મંગાવનારને સારું કમિશન મળશે.

લખો :

વ્યવસ્થાપક-‘બાલમિત્ર’

ચરોતર એજ્યુકેશન સોસાયટી

આણંદ

સરસ્વતીજીનાં સ્મરણ કરવાનું આજીવન કાર્ય છે.

આ લ સા હિ ત્ય મા ગા

આલમંડળ (આલમંડળીયોના ગંગા)

કુમાર વીરસેન (બીજા ગાણી) ગંગા ૧૮૬૦

આર આલમંડળી

આલમંડળી ગાંધી

દેવતા : ગિરુઆર અને ગંગા ૧૮૬૦

આલમંડળી

સિંહવાડ રોડ

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

આલમંડળી ગાંધી ગાંધી

